

Del 1

Rapport om hjemløse migranter i København

Migranternes problematikker og behov

PROJEKT
udenfor

Del 1
Rapport om hjemløse migranter i København
Migranternes problematikker og behov

Udgivet april 2012
af Fonden projekt UDENFOR
Ravnsborggade 2-4, 3.sal
2200 Kbh. N
www.udenfor.dk

Finansiering:
Københavns Kommunes Socialudvalg

Ansvarlig for analyse og tekst:
Konsulent Jeanett Schmidt

Projektansvarlig:
Bestyrelsesformand i projekt UDENFOR Preben Brandt

Projektgruppe:
Souschef/faglig leder Bibi Agger,
Konsulent Jeanett Schmidt,
Gadeplansmedarbejder Bo-Lennart Heide-Jochimsen,
Bestyrelsesformand Preben Brandt.

Forsidebillede:
Peter Hove Olesen/Politikken

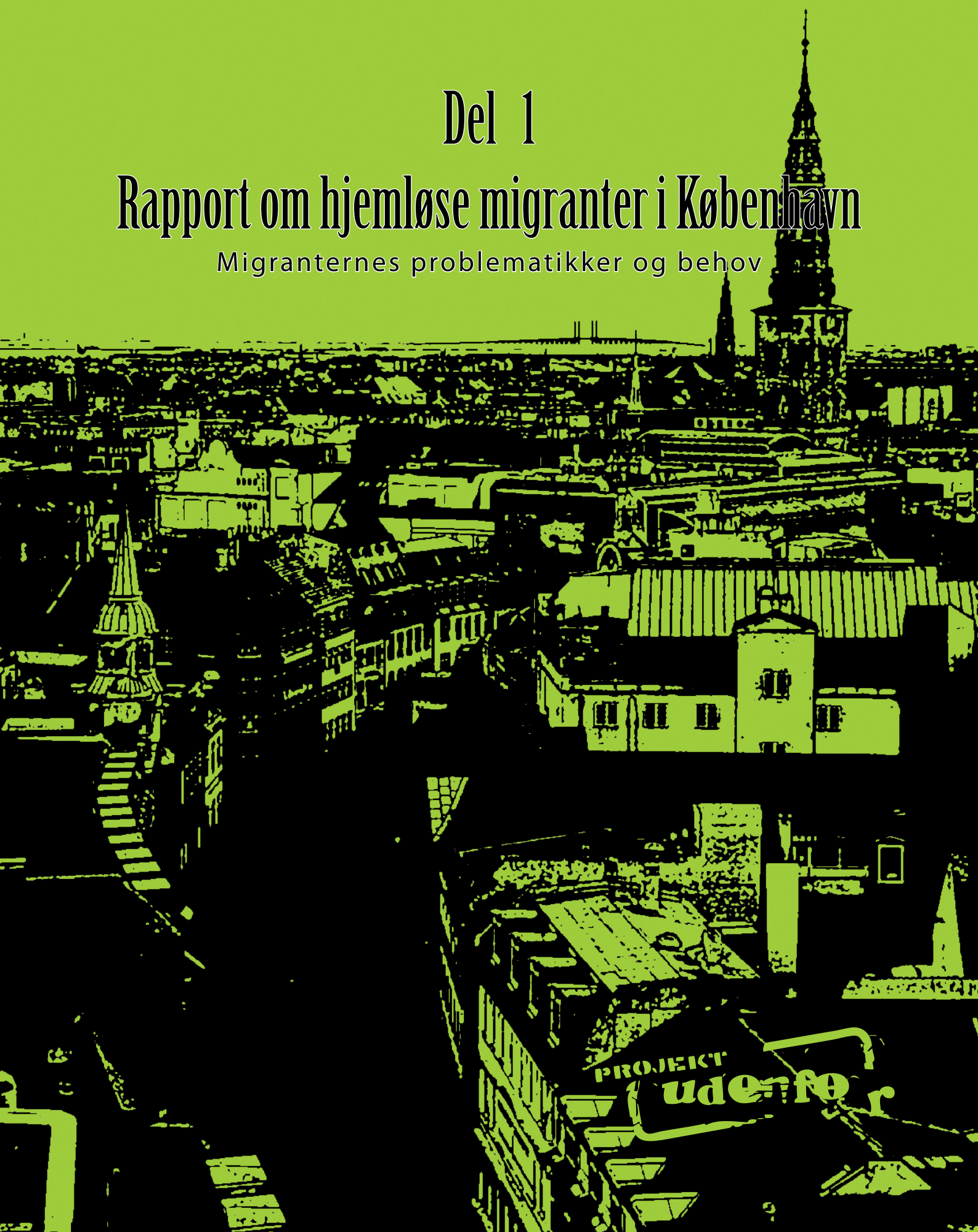
Tryk og layout:
www.hr-offset.dk

Tak til medarbejdere i de medvirkende organisationer

Del 1

Rapport om hjemløse migranter i København

Migranternes problematikker og behov

1.	Indledning	3
1.1.	Formål	3
1.2.	Metoder	4
1.3.	Definition af hjemløse migranter	4
1.4.	Kontinuum for hjemløshed	5
1.5.	Opbygning af rapporten	6
2.	Beskrivelse af hjemløse migranter	8
2.1.	De juridiske rammer for migranternes ophold	8
2.2.	Kategorisering af forskellige grupper af hjemløse migranter	9
2.2.1.	Særligt sårbare hjemløse migranter	9
2.2.1.1.	Hjemløse migranter med diffuse psykiske problemer og/eller misbrug	10
2.2.1.2.	Hjemløse migranter med egentlig psykisk sygdom	10
2.2.2.	Boligløse arbejdsmigranter	10
2.2.2.1.	Arbejdsmigranter fra EU-lande	11
2.2.2.2.	Tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere	11
2.2.2.3.	Arbejdsmigranter fra tredjelande	12
2.2.3.	Øvrige grupper af hjemløse migranter	12
2.2.3.1.	Pushere	12
2.2.3.2.	Massivt stofmisbrugende	13
2.2.3.3.	Prostituerede	13
2.3.	Antallet af hjemløse migranter	13
3.	Karakteristik af hjemløse migranternes problematikker og behov	18
3.1.	Særligt sårbare hjemløse migranter	18
3.1.1.	Migrationsfaktorer	18
3.1.2.	Hjemløshed	19
3.1.3.	Uddannelse og arbejde	19
3.1.4.	Sprog	20
3.1.5.	Overlevelse og selvforsørgelse	21
3.1.6.	Helbred og deroute	21
3.1.7.	Kultur på gaden	23
3.2.	Boligløse arbejdsmigranter	23
3.2.1.	Migrationsfaktorer	23
3.2.2.	Uddannelse og arbejde	24
3.2.3.	Overlevelse og forsørgelse	25
3.3.	Hjemløse migranternes behov	26
3.3.1.	Særligt sårbare hjemløse migranter	26
3.3.2.	Boligløse arbejdsmigranter	27
4.	Afslutning	30
5.	Litteraturliste - del 1	32
5.1.	Undersøgelser og tekster	32
5.2.	Lovgivning	33
5.3.	Hjemmesider	33
Bilag 1:	Fire cases fra praksis	34
	Marik fra Polen	34
	Eric fra Belgien	35
	Petra fra ...?	36
	Manuel fra Nigeria	38

1. Indledning

Denne rapport omhandler hjemløse migranter, der opholder sig i Københavns Kommune.

Den frie bevægelighed for arbejdskraft inden for EU ¹, EU-udvidelsen mod øst i 2004 og 2007 ² og den lavkonjunktur og økonomiske afmatning, som Europa over de sidste år har oplevet, beskrives ofte som forhold, der tilsammen har ført til en stigning i antallet af hjemløse migranter i København. Hjemløse migranter, der ikke har opholdstilladelse i Danmark, er en gruppe af hjemløse, der ikke har ret til sundhedsydelser ud over de akutte eller til sociale ydelser efter serviceloven, herunder ret til brug af offentlige hjemløsetilbud ³. Derved er der tale om hjemløse, der har få rettigheder, ligesom det er en gruppe af hjemløse, om hvilken der eksisterer meget lidt dokumenteret viden om.

Baggrunden for denne rapport er et gensidigt ønske fra Københavns Kommunes Socialudvalg samt projekt UDENFOR ⁴ om at få beskrevet de erfaringer, som projekt UDENFOR har i forhold til hjemløse migranter, der kan medvirke til at kvalificere den fremtidige sociale indsats. Rapporten er finansieret af Københavns Kommunes Socialudvalg og udarbejdet af projekt UDENFOR. Det er dermed projekt UDENFORs overvejelser, konklusioner og holdninger, som fremkommer i nærværende rapport og kan på den måde ikke tilskrives Københavns Kommunes Socialudvalg.

Rapporten bygger på erfaringer fra projekt UDENFORs arbejde med hjemløse migranter, kombineret med viden indsamlet fra andre relevante organisationer og kilder.

1.1. Formål

Rapporten har til formål at afdække et komplekst socialt fænomen om hjemløse migranter, herunder deres antal, problematikker og behov samt at komme med forslag til fremtidige foranstaltninger, der kan medvirke til at kvalificere den fremtidige indsats. Formålet med rapporten er således:

- At beskrive mangfoldigheden i gruppen af hjemløse migranter, herunder de juridiske rammer for deres ophold i Danmark, antal, nationaliteter og deres umiddelbare problematikker.
- At karakterisere hjemløse migranternes problematikker, herunder grunde til migration, levevilkår og helbred samt migranternes behov i en fremtidig social indsats.
- At opstille et katalog over forslag til fremtidige foranstaltninger på EU-niveau, nationalt niveau samt kommunalt niveau.

1 Folketingets EU-oplysning: <http://www.euo.dk/upload/application/pdf/a31e14af/fakta16.pdf>

2 EU-udvidelsen i henholdsvis 2004 og 2007 gjaldt Cypern, Estland, Letland, Litauen, Malta, Polen, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet, Ungarn og senest Bulgarien og Rumænien.

3 Jf. Orienteringsskrivelse nr. 2 om lovgivningsmæssige forpligtigelser over for socialt udsatte borgere af 18. maj 2008, Kommunernes Landsforening og Velfærdsministeriet: <http://www.sm.dk/data/Dokumentertilovstof/SKR%20nr%209174%20af%2019-05-2008.pdf>

4 Projekt UDENFOR er en privat organisation der siden 1997 har kombineret gadeplansarbejde blandt hjemløse med undervisning og forskning i hjemløshed og udstødelse: www.udenfor.dk

1.2. Metoder

Den primære empiri er indhentet ved semistrukturerede interviews med medarbejdere i 15 forskellige sociale tilbud, der møder hjemløse migranter i deres arbejde. Disse medarbejdere møder hjemløse migranter i deres daglige arbejde inden for det sociale, sundhedsfaglige og/eller frivillige arbejde med hjemløse og er udvalgt for at kunne afdække fænomenet bredt. Interviewene er foretaget i efteråret/vinteren 2011 og rummer samtaler med medarbejdere fra kirkeligt, privat eller offentligt finansierede lavtærskeltilbud ⁵, herunder natcaféer, nødovertatningstilbud, varmestuer, væresteder, bespisningstilbud og sundhedstilbud, samt fra offentlige kontorer og undervisningstilbud.

Den sekundære empiri stammer først og fremmest fra data fra projekt UDENFORs journaler og gadeplansnotater fra det daglige arbejde med hjemløse migranter gennem Udeliggerprojektet i 2011 ⁶. Denne empiri bygger på journaler og gadeplansnotater på ca. 100 brugere. Disse brugere spænder mellem at være brugere, som projekt UDENFOR yder længerevarende relationsarbejde overfor (ca. 40 %) og brugere, der i 2011 har modtaget en enkeltydelse eller er observeret i miljøet (ca. 60 %).

Endvidere stammer den sekundære empiri fra feltbesøg og konferencer hos relevante organisationer nationalt og internationalt samt undersøgelser og rapporter i dansk og europæisk forskning.

1.3. Definition af hjemløse migranter

Hjemløse: Begrebet hjemløshed forstås ud fra den tilpassede danske udgave af ETHOS' klassifikation, der oprindeligt er udarbejdet af FEANTSA ⁷ og anvendes i SFIs kortlægning af hjemløshed ⁸. ETHOS tager udgangspunkt i personens nuværende boligsituation og dækker over personer, der er uden opholdssted, er boligløse, bor i en usikker og/eller utilstrækkelig bolig. Herved defineres en person som hjemløs, når han/hun befinder sig i en af følgende kategorier:

1. Overnatter på gaden, i trappeopgang, i et skur eller lignende.
2. Overnatter på natvarmestue/værested med nødovertatning.
3. Overnatter på akut/midlertidigt botilbud som herberger og forsorghjem.
4. Opholder sig på hotel, vandrerhjem eller lignende pga. hjemløshed.
5. Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie eller venner/bekendte.
6. Bor i midlertidig udslusningsbolig eller lignende uden permanent kontrakt.
7. Afsoner under Kriminalforsorgen, skal løslades inden for 1 måned og mangler en boligløsning.
8. Opholder sig på hospital/behandlingstilbud, skal udskrives inden for 1 måned og mangler boligløsning.
9. Andet: Dækker over fx ophold i kolonihavehuse og campingvogne.

Hjemløse migranter ses i kategorierne 1,2,4,5 og 9 ⁹.

⁵ Med lavtærskeltilbud forstås tilbud der kan benyttes åbent, anonymt og uden krav om visitation.

⁶ projekt UDENFOR startede i 2010 Udeliggerprojektet, der arbejder på at forbedre vilkårene for hjemløse udlændinge gennem gadeplansarbejde samt ved at indsamle og formidle viden og erfaring til aktører og interessenter; nationalt og internationalt: <http://www.udenfor.dk/dk/Menu/Udeliggerprojektet>

⁷ Europæisk sammenslutning af nonprofit nationale organisationer, der arbejder for at bekæmpe hjemløshed i Europa: www.feantsa.org

⁸ Lauritzen, Heidi Hesselberg, Bence Boje-Kovacs og Lars Benjaminsen, 2011: Hjemløshed i Danmark 2011-national kortlægning. SFI, København.

I anvendelsen af den tilpassede udgave af ETHOS' klassifikation i forhold til hjemløse migranter, tager vi udgangspunkt i migranternes nuværende boligsituation i København. Der kan blandt migranterne ses personer, der har en bolig i hjemlandet. Samtidig medregner vi i gruppen af hjemløse migranter ikke rygsækturister, der i en kortere periode tager ophold i København.

Migranter: Med betegnelsen migranter forstår vi statsborgere fra EU-lande, der er indrejst og opholder sig i København efter EUs opholdsdirektiv samt tredjelandsborgere med opholdstilladelse til et andet EU-land. Fælles for migranterne er, at de ikke har statsborgerskab eller permanent opholdstilladelse i Danmark. Migranterne opdeles i rapporten i to grupper: særligt sårbare hjemløse migranter og boligløse arbejdsmigranter.

1.4. Kontinuum for hjemløshed

ETHOS' klassifikation af hjemløshed tager udgangspunkt i boligsituationen og dækker over personer, der er uden opholdssted, er boligløse, bor i en usikker og/eller utilstrækkelig bolig. Klassifikationen tager dog ikke højde for personens øvrige sociale situation. Tidligere undersøgelser om hjemløse flygtninge og indvandre på herberger og botilbud placerer denne gruppe af hjemløse i et kontinuum, der spænder fra boligmangel til hjemløshed, og som tager udgangspunkt i hjemløses problematikker og graden af deres sociale belastning¹⁰. På samme måde kan hjemløse migranter inddeles i et kontinuum. I den ene ende af kontinuumet befinder sig en gruppe af boligløse arbejdsmigranter. For denne gruppe er boligmangel pga. fattigdom og arbejdsløshed deres primære problematik, og løsningen på problemet er knyttet til netop disse forhold. I den anden ende af kontinuumet befinder sig en gruppe af særligt sårbare hjemløse migranter. Migranter der ud over hjemløshed ligeledes har mere alvorlige sociale problemer, som i vid udstrækning minder om dem, der ses hos traditionelle danske hjemløse, og hvor løsningen på problemet derfor er mere kompleks. At se hjemløshed i et kontinuum pointerer, at hjemløse migranter er en mangfoldig gruppe, der har forskellige problematikker og behov. Samtidig hjælper kontinuumet til at have for øje, at der mellem disse to yderpunkter befinder sig hjemløse migranter, der er mere eller mindre socialt belastede. Selvom vi i rapporten opdeler hjemløse migranter i boligløse arbejdsmigranter og særligt sårbare hjemløse migranter, skal læseren være bevidst om, at de fleste migranter befinder sig mellem disse to yderpunkter, og at de kan bevæge sig rundt i kontinuumet i takt med, at deres situation udvikler sig. På den måde udgør grupperne af rene boligløse arbejdsmigranter og rene særligt sårbare hjemløse migranter reelt set to mindre grupper i hver sin ende af den samlede gruppe af hjemløse migranter.

9 De øvrige kategorier er ikke relevante for hjemløse migranter, da disse kategorier bygger på, at personen befinder sig i en situation, som migranterne på baggrund af deres opholdsgrundlag ifølge lovgivningen ikke kan befinde sig i: eksempelvis behandlingstilbud eller på forsorgshjem.

10 Dette beskrives bl.a. af Tilia, Gitte og Gordon Vincenti, 2004: Boligløs eller hjemløs? Om etniske minoriteter på § 94- boformer for hjemløse i København. København: VFC Socialt Udsatte.

1.5. Opbygning af rapporten

Rapporten består af to separate dele. Denne første del indeholder afsnittene 'Beskrivelse af hjemløse migranter' og 'Karakteristik af hjemløse migranternes problematikker og behov'. Den anden del indeholder afsnittet Forslag til fremtidige foranstaltninger. Tilsammen søger disse to dele og afsnit at opnå rapportens formål som beskrevet i afsnit 1.1.

Del 1:

"Beskrivelse af hjemløse migranter": beskriver mangfoldigheden i gruppen af hjemløse migranter, herunder de juridiske rammer for deres ophold i Danmark, antal, nationaliteter og deres umiddelbare problemer.

"Karakteristik af hjemløse migranternes problematikker og behov": karakteriserer hjemløse migranternes problematikker og behov opdelt i grupperne særligt sårbare hjemløse migranter og boligløse arbejdsmigranter.

Del 2:

"Forslag til fremtidige foranstaltninger": opstiller et katalog over forslag til foranstaltninger på EU-niveau, nationalt niveau og kommunalt niveau.

2. Beskrivelse af hjemløse migranter

2.1. De juridiske rammer for migranternes ophold

I det følgende afsnit vil vi beskrive de juridiske rammer, der gør, at hjemløse migranter kan indrejse og opholde sig i Danmark. Disse varierer alt efter, om migranterne er EU/EØS statsborgere, statsborgere fra nordiske lande eller fra lande uden for EU.

Den største gruppe af hjemløse migranter, som projekt UDENFOR møder, er EU/EØS statsborgere/unionsborgere. Unionsborgere har i henhold til EUs opholdsdirektiv¹² om fri bevægelighed af arbejdskraft ret til at indrejse og opholde sig i Danmark i en periode på 3 måneder. Ifølge opholdsdirektivet kan værtslandet kræve at migranter, der opholder sig ud over de 3 måneder, skal registrere sig. Unionsborgere, der er arbejdssøgende og råder over tilstrækkelige midler til at forsørge sig selv, har derfor ret til at opholde sig i Danmark i 6 måneder, såfremt de er arbejdssøgende og har en reel mulighed for at finde arbejde. Ophold ud over 6 måneder kræver, at unionsborgeren har et registreringsbevis. Et registreringsbevis der i praksis opnås ved, at vedkommende finder arbejde i Danmark¹³. Et arbejde hvor migranten tjener nok til selvforsørgelse, et beløb der tidligere er blevet fastsat til at være tilsvarende en starthjælpssats. Alle unionsborgere har i øvrigt siden 2009, hvor østaf-talen¹⁴ blev ophævet, haft ret til at søge og tage arbejde i Danmark.

En undtagelse til ovenstående er unionsborgere, der kommer fra de nordiske lande (Island, Finland, Norge og Sverige), da de har ret til frit at indrejse og opholde sig i Danmark på ubestemt tid¹⁵.

Det fremgår af EUs opholdsdirektiv¹⁶, at unionsborgere, som ikke er en urimelig byrde for værtsmedlemsstatens sociale system, ikke bør udsendes. Udsendelse bør endvidere ikke være en automatisk følge af, at vedkommende benytter det sociale system, medmindre udsendelsen sker af hensyn til den offentlige orden eller sikkerhed. I praksis er det projekt UDENFORs erfaring, at da der ikke i EUs opholdsdirektiv redegøres nærmere for, hvad en urimelig byrde er, og at det at benytte det sociale system ikke i sig selv er udsendelsesgrund, er det i praksis svært at ud- eller afvise unionsborgere fra Danmark. En skrivelse fra det tidligere ministerium for flygtninge, indvandrere og integration i juni 2011¹⁷, medførte da også en ændring i praksis, så unionsborgere ikke længere kan ud- eller afvises pga. manglende midler til forsørgelse.

En anden gruppe af hjemløse migranter udgøres af tredjelandsborgere, der har opholdstilladelse til andre EU-lande. For denne gruppe gælder retten til at opholde sig i Danmark som turist i 3 måneder ud af en halvårsperiode¹⁸. Som bevis på deres ophold skal de kunne fremvise et opholdskort fra det pågældende land, hvor opholdstilladelsen er udstedt. I den periode hvor hjemløse migranter med opholdstilladelse til andre EU-lande opholder sig i Danmark, må de i modsætning til unionsborgere og statsborgere fra de nordiske lande ikke uden videre frit tage arbejde, dette kræver en arbejdstilladelse¹⁹.

11 EU: Belgien, Bulgarien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Italien, Letland, Litauen, Luxembourg, Malta, Polen, Portugal, Rumænien, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn og Østrig. EØS: Island, Liechtenstein og Norge (+ Schweiz)

12 Europa-parlamentets og rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004, artikel 7, 1a og b: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:077:0123:DA:PDF>

13 Udlændingestyrelsen (1) : http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/borgere_fra_eu_og_norden/eu_og_eos-statsborgere/eu_og_eos-statsborgere.htm

14 Østaf-talen gjorde, at der i en overgangsperiode blev stillet krav om, at arbejdstagere fra de nye medlemslande fra Østeuropa (Estland, Letland, Litauen, Polen, Slovakiet, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn) skulle have en opholds- og arbejdstilladelse, før de kunne påbegynde arbejde for en dansk arbejdsgiver.

15 Work in Denmark: http://jobcenter.workindenmark.dk/da-DK/Udl%C3%A6ndinge_i_Danmark/Ophold_og_adgang

Lovgivningen forvaltes i øjeblikket på den måde, at hjemløse migranter; EU/EØS statsborgere, statsborgere fra nordiske lande eller fra lande uden for EU, der ikke har dansk CPR og er dækket af serviceloven, ikke kan benytte hjemløsetilbud, der modtager statsrefusion, herunder natcaféer, herberger eller forsorghjem, ligesom de ikke efter sundhedsloven kan modtage medicinsk behandling ud over akutbehandling²⁰.

2.2. Kategorisering af forskellige grupper af hjemløse migranter

Hjemløse migranter kan opdeles i forskellige grupper, når det gælder de juridiske rammer for deres ophold samt i forhold til deres problematikker. I det følgende vil vi placere hjemløse migranter i to forskellige kategorier: "Særligt sårbare hjemløse migranter" og "Boligløse arbejdsmigranter". Disse kategorier bygger på migranternes umiddelbare problematikker. Til sidst vil vi beskrive øvrige grupper af migranter, der ligeledes ses i gademiljøet under kategorien "Øvrige grupper af hjemløse migranter". Disse grupper beskrives udelukkende fordi, de indgår under ETHOS' definition af hjemløshed, men de vil ikke blive karakteriseret yderligere i den resterende del af rapporten.

2.2.1. Særligt sårbare hjemløse migranter

Særligt sårbare hjemløse migranter definerer vi som personer, der har problemer ud over hjemløshed. Gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter udgjorde ca. 40 % af brugerne i projekt UDENFORs Udeliggerprojekt i 2011. I den samlede brugergruppe er medregnet personer, som projekt UDENFOR yder længerevarende relationsarbejde overfor og personer, der blot har fået en enkeltydelse. Gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter udgør dermed en mindre del af den samlede brugergruppe målt i forhold til antal. Derimod udgør gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter 100 % af den brugergruppe, som projekt UDENFOR yder en længerevarende relationsindsats overfor. Det er denne gruppe, der tidsmæssigt fylder mest i projekt UDENFORs arbejde, og som vi derfor også har bedst kendskab til.

Af den samlede gruppe af hjemløse migranter i København vurderer vi, at gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter udgør ca. 20 %.

Langt den største del af særligt sårbare hjemløse migranter kommer fra EU-lande. For denne gruppe synes arbejdsløshed og fattigdom ikke at være den eneste grund til deres hjemløshed. Der synes ligeledes at være andre sociale og personlige forhold, der præger deres tilværelse, herunder psykiske problemer, alkoholmisbrug eller en kombination. I gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter fra EU-lande er personer fra de nye øst- og centraleuropæiske medlemslande højt repræsenteret, herunder især migranter fra Polen og de baltiske lande. Ligeledes ses en mindre gruppe af migranter fra de oprindelige EU-lande, herunder Italien, Tyskland, Holland og England, ligesom der ses en gruppe migranter fra Skandinavien. Samtidigt ses også en gruppe af personer fra andre europæiske lande, herunder Rusland og Ukraine. Under gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter placerer vi ligeledes en mindre gruppe af særligt sårbare hjemløse migranter, der er tredjelandsborgere med opholdstilladelse til andre EU-lande.

16 Europa-parlamentets og rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004, (16): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:DA:PDF>

17 Udlændingestyrelsen (2): http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/A0CC770C-2298-47E3-9165-43178B582A72/0/notat_om_adgangen_til_ud_og_afvisning_af_eu_eos_statsborgere_30062011.pdf

18 Jf. Udlændingeloven LBK nr 947 af 24/08/2011, Gældende, Kap 1, § 2b: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=138340>

19 Udlændingestyrelsen (3): <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/arbejde/loenarbejde.htm>

20 Jf. Orienteringsskrivelse nr. 2 om lovgivningsmæssige forpligtigelser over for socialt udsatte borgere af 18. maj 2008, Kommunernes Landsforening og Velfærdsministeriet: <http://www.sm.dk/data/Dokumentertilovstof/SKR%20nr%209174%20af%2019-05-2008.pdf>

Der er primært tale om mænd i aldersgruppen 30-50 år, men der ses også ældre personer i gruppen. Samtidigt fremgår det af projekt UDENFORs journaler, at der ligeledes ses kvinder fra de oprindelige EU-lande i denne gruppe. Kvinder der ofte er i en alder af ca. 40 år.

2.2.1.1. Hjemløse migranter med diffuse psykiske problemer og/eller misbrug

Særligt sårbare hjemløse migranternes problematikker varierer. En stor del af de sårbare hjemløse migranter har diffuse psykiske problemer i form af depression, angst, dårlig impulsforvaltning eller PTSD lignende syndromer, eksempelvis Ulysses syndrom²¹. Tilstande der giver vanskeligheder både for den enkelte selv og i forhold til omgivelserne. Disse tilstande fletter sig ind i sociale og eventuelle misbrugsproblemer og forstærker disse. For andre er misbrug frem for psykiske problemer deres primære problematik. Særligt sårbare hjemløse migranternes tilstande lader sig under alle omstændigheder ikke afhjælpe under serviceloven i Danmark, men invaliderer den enkelte i forhold til at være arbejdssøgende. Denne gruppe vurderes at udgøre den overvejende største gruppe af særligt sårbare hjemløse migranter.

2.2.1.2. Hjemløse migranter med egentlig psykisk sygdom

En mindre gruppe af hjemløse i gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter har mere komplekse psykiske problemer. Det har indtil nu overvejende været hjemløse migranter fra de oprindelige vestlige EU-lande, der har taget ophold i København, men der er også set enkelte fra Central- og Østeuropa og fra Afrika. Denne gruppe af særligt sårbare hjemløse migranter er kendetegnede ved deres svære vrangforestillinger, hallucinationer og ved at de ofte adskiller sig fra andre i hele deres fremtræden. De er styret af helt andre forhold end andre migranter, og deres bevæggrunde til at rejse rundt synes uden sammenhæng med noget objektivt og indføleligt. Gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter med egentlig psykisk sygdom udgøres af ganske få personer. Deres tilstand vil overvejende blive opfattet som akut og i følge lov om sygesikring for alle, kan de derfor modtages til behandling på sygehus.

2.2.2. Boligløse arbejdsmigranter

Vi definerer boligløse arbejdsmigranter som personer, der ikke som udgangspunkt har problemer ud over den umiddelbare boligmangel. Projekt UDENFORs journaler viser, at 60 % af den samlede brugergruppe i Udeliggerprojektet er boligløse arbejdsmigranter. Andelen af boligløse arbejdsmigranter i den samlede gruppe af hjemløse migranter antager vi dog at være større end 60 %. Dette skyldes, at projekt UDENFOR som følge af organisationens formål og vedtægter henvender sig til de særligt sårbare hjemløse på gaden.

På baggrund af interviewdata og uformelle optællinger på gaden vurderer vi, at omkring 80 % af den samlede gruppe af hjemløse migranter udgøres af personer under kategorien boligløse arbejdsmigranter. Jf. afsnit 1.4. skal det dog pointeres, at kategoriseringen af hjemløse migranter som særligt sårbare hjemløse migranter og boligløse arbejdsmigranter ikke er definitiv, men at hjemløshed kan ses i et kontinuum.

21 Se bl.a. Achotegui, Joseba, 2004: Immigrants living in extreme Situation: Immigrant Syndrome with chronic and multiple stress (the Ulysses Syndrome). Abstract fra artikel af samme navn publiceret i Journalen "Norte" af "Spanish Association of Neuropsychiatry". 2004, Vol. 7, Nr. 21, side. 39-53

Vi anslår derfor, at en betydelig del af disse 80 % befinder sig mellem de to yderpunkter i kontinuumet.

Under kategorien boligløse arbejdsmigranter ses forskellige grupper: "Arbejdsmigranter fra EU-lande", "Tiggere, sæsonarbejder og flaskesamlere" og "Arbejdsmigranter der er tredjelandsborgere".

2.2.2.1. Arbejdsmigranter fra EU-lande

Gruppen af boligløse arbejdsmigranter består for det første af unionsborgere, der er kommet til København med det formål at finde permanent arbejde, og som derfor har ret til ophold efter EUs opholdsdirektiv. Det er personer, der ledt af arbejdsløshed, fattigdom eller udsigten til højere lønninger er kommet til København. Projekt UDENFORs gadenotater viser, at boligløse arbejdsmigranter fra EU-lande særligt udgøres af migranter fra de postkommunistiske lande, de nye medlemslande efter EU-udvidelsen i 2004 og 2007; herunder især fra Rumænien, Litauen, Polen og Bulgarien. Der ses en mindre gruppe af personer fra de oprindelige EU-lande. Eksempelvis er der i efteråret 2011 af projekt UDENFOR samt enkelte interviewpersoner set en mindre gruppe af unionsborgere fra Spanien, der pga. krisen har søgt til andre lande for at afsøge deres muligheder. Der er tale om yngre og ofte højtuddannede mænd, og en vurdering er, at der er tale om 3-5 % af den samlede gruppe af boligløse arbejdsmigranter. Rådgivningscenteret Crossroads i Stockholm har siden marts 2011 arbejdet med at informere og støtte arbejdsmigranter i forhold til arbejdsmarkedet og centeret har gennem deres arbejde foretaget optællinger og indsamlet viden om arbejdsmigranter²². Optællinger fra Crossroads i Stockholm viser at 5 % (85 personer) af deres brugere kommer fra netop Spanien²³, heriblandt kan der dog være personer, der kommer fra tredjelande men har statsborgerskab i Spanien.

Projekt UDENFORs journaler viser et billede af gruppen af boligløse arbejdsmigranter fra EU-lande, der overvejende udgøres af mænd og oftest mænd i den arbejdsdygtige alder mellem 30-50 år. Vi vurderer at gruppen af arbejdsmigranter fra EU-lande udgør langt den største del af boligløse arbejdsmigranter.

2.2.2.2. Tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere

I denne gruppe placerer vi boligløse arbejdsmigranter, der skiller sig ud fra ovenstående gruppe ved at have et andet bevæggrundlag. Tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere fra EU-lande er ikke som udgangspunkt migranter, der har et ønske om at blive i Danmark og få længerevarende arbejde men at være her i en kortere periode som sæsonarbejdere, hvorefter de tager retur eller videre.

I denne gruppe ses personer med romabaggrund ofte fra Rumænien eller Bulgarien. Der ses i gruppen en anden demografisk profil end hos gruppen af arbejdsmigranter fra EU-lande. For det første fordi der i gruppen af tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere fra EU-lande ikke kun ses mænd, men ligeledes nogle få kvinder. For det andet udgøres gruppen af tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere fra EU-lande ikke kun af personer i aldersgruppen 30-50 år. Der ses ligeledes personer mellem 18 og 30 år og personer, der er 60 år eller mere. Det beskrives af interviewpersoner, at der ganske få gange er set børn i denne

22 Crossroads er et rådgivningscenter, der er placeret centralt i Stockholm, og som er finansieret i et samarbejde mellem offentlige og private organisationer i Stockholm Statsmission, Frelsens Hær, Stockholm by og arbejdsformidling samt EUs socialfond. Centret henvender sig primært til arbejdsmigranter ved at tilbyde bl.a. hjælp til jobsøgning, undervisning i sprog samt handleplansforløb. <http://stockholmcrossroads.se/>

23 Præsentation på seminaret "EU Citizenship, Homelessness and EU Free Movement" februar 2012, af Arto Moksunen, afdelingsleder Crossroads, Stockholm

gruppe. Det antages at eventuelle børn oftest vil være efterladt i hjemlandet hos familie eller naboer frem for skjult i København.

Der ses store sæsonsvingninger i gruppen, og det største antal tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere ses om sommeren, hvor muligheden for at tjene penge på disse aktiviteter er størst. Samtidigt ses der i gruppen løbende udskiftning, hvor nye kommer til, og hvor andre rejser tilbage til deres hjemland i en periode, hvorefter nogen igen kommer tilbage til København.

2.2.2.3. Arbejdsmigranter fra tredjelande

I denne gruppe placerer vi boligløse arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere og har opholdstilladelse til andre EU-lande, især Spanien og Italien. Denne gruppes bevægegrundlag er ligesom hos arbejdsmigranter fra EU-lande at finde permanent arbejde. I gruppen ses især arbejdsmigranter fra vest-, central- og østafrikanske lande herunder Ghana, Nigeria og Senegal samt en mindre gruppe fra nordafrikanske lande. Optællinger af brugerne af Crossroads i Stockholm 2011 viser, at lidt under 20 % af deres brugere kommer fra nordafrikanske lande halvdelen af disse fra Marokko, mens mellem 10 -15 % kommer fra Vest-, Central- og Østafrika ²⁴. Den gruppe arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere som interviewpersonerne beskriver, udgøres udelukkende, som hos gruppen af arbejdsmigranter fra EU-lande, af mænd. Den aldersmæssige fordeling er oftest mellem 25-50 år og altså mænd i den arbejdsdygtige alder. Det vurderes at denne gruppe udgøres af op imod 10 % af gruppen af arbejdsmigranter.

I 2011 har projekt UDENFOR observeret et mindre antal personer fra sydamerikanske lande. Deres bevægegrundlag har vi dog ikke meget viden om. Optællinger fra Crossroads viser til sammenligning, at lidt under 10 % af brugerne kommer fra sydamerikanske lande, herunder Peru og Columbia ²⁵.

2.2.3. Øvrige grupper af hjemløse migranter

De følgende grupper er medtaget, idet de indgår under ETHOS' definition af hjemløshed. Samtidig udgør de grupper af personer, som andre organisationer møder i deres arbejde, men som vi i vores arbejde har meget lidt berøring med. Grupperne vil ikke fremgå yderligere i den resterende del af rapporten.

2.2.3.1. Pushere

I denne gruppe placerer vi personer, der er tredjelandsborgere og lever af at pushe i stofmiljøet omkring Vesterbro. Der ses i stofmiljøet en mindre gruppe hjemløse migranter, som er tredjelandsborgere med opholdstilladelse til andre EU-lande. I modsætning til tidligere beskrevne arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere, vil pusherne ofte ikke leve en tilværelse på gaden eller søge efter permanent beskæftigelse. Det antages af interviewpersoner, at pusherne sover i en form for logi eventuelt arrangeret af bagmænd. Interviewpersonerne beskriver pusherne som arbejdsmigranter, der bliver sendt til København med det

24 Præsentation på seminaret "EU Citizenship, Homelessness and EU Free Movement" februar 2012, af Arto Moksunen, afdelingsleder Crossroads, Stockholm.

25 Præsentation på seminaret "EU Citizenship, Homelessness and EU Free Movement" februar 2012, af Arto Moksunen, afdelingsleder Crossroads, Stockholm.

formål at sælge stoffer og ikke som migranter, der er headhunted fra det danske hjemløsemiljø. Samtidig beskrives det af interviewpersonerne, at pusherne i takt med, at de færdes i miljøet og for at håndtere en uønsket tilværelse, kan udvikle et mindre stofmisbrug.

2.2.3.2. Massivt stofmisbrugende

Blandt de massivt stofmisbrugende i stofmiljøet er de personer, der har anden baggrund en dansk, ofte personer med flygtninge eller indvandrerbaggrund. Interviewpersoner beskriver, at der i stofmiljøet ofte ses personer med statsborgerskab i Danmark. Ligeledes vurderes det, at der blandt de massivt stofmisbrugende i miljøet er en mindre gruppe af asylansøgere, afviste asylansøgere og asylansøgere fra andre nordiske lande, der enten bor i asylcentre og tager ophold i København eller bor hos bekendte. Det vurderes af interviewpersoner, at der blandt de massivt stofmisbrugende ligeledes ses en gruppe af personer, der er tredjelandsborgere og pga. tidligere arbejde eller studie har ret til ophold i København og som ligeledes ofte bor hos bekendte. Interviewpersoner beskriver, at der i stofmiljøet ses enkelte hjemløse migranter fra EU-lande eller tredjelandsborgere med opholdstilladelser til EU-lande. En evalueringsrapport af café D²⁶, som har en stor andel af stofmisbrugerne omkring Vesterbro, viser, at knap halvdelen af brugerne (42 %) har anden etnisk baggrund end dansk. Af brugere med udenlandsk herkomst har de fleste baggrund i lande uden for EU, særligt mellemøstlige eller nordafrikanske lande. Kun 10 % stammer fra andre EU-lande, og disse er ofte personer fra øst- eller sydeuropæiske lande. Samtidig har langt de fleste brugere (ca.90 %) statsborgerskab i Danmark²⁷.

2.2.3.3. Prostituerede

Interviewpersoner i lavtærskeltilbud beskriver, at de i deres arbejde møder en mindre gruppe af prostituerede kvinder. De prostituerede kvinder der ses i gademiljøet, og som kommer fra EU-lande eller er tredjelandsborgere, fordeler sig ca. sådan, at halvdelen er unionsborgere (især fra Rumænien) og halvdelen er tredjelandsborgere (især fra Nigeria).

De prostituerede er ofte kvinder mellem 18-45 år, og det vurderes at ca. 80 % af disse har børn i hjemlandet. Prostituerede kvinder sover hos bekendte og har ofte et stort socialt netværk, de kan overnatte hos. Nogen sover endvidere på de klinikker, de arbejder på i mangel på andre alternativer. De prostituerede kvinder vurderes generelt ikke som personer, der er en del af stofmiljøet som det ses hos danske prostituerede. Deres primære problematikker synes at være fattigdom og kravet om at betale en eventuel bagmand, og de prostituerede har ofte et ønske om at få reelt arbejde²⁸.

2.3. Antallet af hjemløse migranter

Det vil ikke være muligt inden for denne rapports præmisser og muligheder at angive et præcist bud på hvor mange hjemløse migranter, der opholder sig i København. Dette gælder både målt som, hvor mange

26 Café D (tidligere Café Dugnad) er en café for stofmisbrugere og hjemløse placeret ved Halmtorvet på Vesterbro i København.

27 Rambøll, 2011: Evaluering af sundhedsrummet og Café D- Slutrapport: <http://kk.dk/~media/A218DFDE5ECD436AA854E20629AA058C.ashx>

28 Oplysninger rekvireret hos Ea Elsbøll, socialrådgiver, Reden International, København.

der opholder sig i København på en tilfældig dag, eller målt over et år. Dog vil det være muligt at give et seriøst bud på, hvor mange migranter der som minimum opholder sig i København på en tilfældig dag og på et år. For at komme med dette bud, vil vi benytte tal fra flere kilder. For det første det antal af migranter, som er registreret med journaler i projekt UDENFORs Udeliggerprojekt i 2011. For det andet tal fra interviews med medarbejdere og rundspørger hos organisationer, der møder hjemløse migranter i deres arbejde. For det tredje de tal, der fremgår af SFIs kortlægning af hjemløshed 2011, der er den tredje i rækken, men den første der eksplicit beskriver hjemløse migranter under overskriften "Hjemløse uden fast eller legalt ophold". Endelig vil vi sammenligne disse tal med tal fra andre nordeuropæiske storbyer i det omfang, der er tilgængelige tal, og vi vurderer den pågældende by som sammenlignelig i øvrigt. Vores bud vil dække over grupperne: boligløse arbejdsmigranter og særligt sårbare hjemløse migranter. Således vil øvrige grupper af hjemløse migranter (Afsnit 2.2.3.) ikke indgå i vores bud. Vi vil dog henvise til, at hvis disse grupper tælles med, er antallet af hjemløse migranter væsentligt højere.

SFI finder at 64 % af det samlede antal hjemløse uden fast eller legalt ophold i Danmark opholder sig i København. Det svarer til, at der i uge 6 i 2011 har opholdt sig **69 hjemløse personer** uden fast eller legalt ophold i København²⁹. SFI vurderer optællingen af hjemløse uden fast eller legalt ophold, som mere usikker end optællingen af andre grupper. Dette begrundes med, at hjemløse uden fast eller legalt ophold ikke kan benytte offentlige hjemløsetilbud, hvorved de ikke er registreret her, ligesom de ofte ikke besidder CPR-nummer, der metodisk anvendes i kortlægningen til at redegøre for dobbelttælling.

I vinteren 2010-2011 var der i Københavns Kommune i alt 180 sovepladser på natcaféer og nødovernatningstilbud, der potentielt kunne benyttes af hjemløse migranter³⁰. Interviewpersoners erfaringer fra praksis er, at 80 % af de tilgængelige sovepladser, blev benyttet af hjemløse migranter. For at tage højde for den dobbelttælling, der kan være i forhold til de personer, der allerede er optalt i SFI, skal 31 personer fratrækkes³¹. Det vurderes derfor, at der på en tilfældig dag i undersøgelsesperioden var omkring **113 hjemløse migranter** på overnatningstilbud.

Projekt UDENFOR har afholdt semisystematiske nattetællinger i månederne december-marts 2011 og arbejder derudover jævnlige om natten. Vi ser i vores natarbejde et varierende antal hjemløse migranter, der sover på gaden. Almindeligvis 20-35 forskellige personer. I nogle perioder især om sommeren ses langt flere. Dette skyldes, at der generelt er flere, der sover på gaden, og fordi nødovernatningstilbud er lukket i denne periode. I gennemsnit viser vores tællinger, at der som absolut minimum sover 25 hjemløse migranter på gaden i København på en tilfældig nat. Der kan i vores nattetællinger være et sammenfald med de gadesovere, der er optalt i SFIs kortlægning. Da det ikke er muligt at redegøre for, hvor mange det drejer sig om, vælger vi at nedjustere det samlede antal af gadesovende migranter til omkring **20 personer**.

Vores bud på et minimumsantal af hjemløse migranter på en tilfældig dag bygger på ovenstående tal, og vi konkluderer derfor, at der mindst opholder sig **200 hjemløse migranter i København på en tilfældig dag**, og formentlig om sommeren i perioder et højere tal.

29 Lauritzen, Heidi Hesselberg, Bence Boje-Kovacs og Lars Benjaminsen, 2011: Hjemløshed i Danmark 2011- national kortlægning. SFI, København.

30 Københavns Kommunes Socialforvaltning (2011): Statusnotat for februar 2011 om situationen for hjemløse borgere i København: <http://www.kk.dk/eDoc/Socialudvalget/21-03-2011%2017.00.00/Dagsorden/14-03-2011%2020.23.08/6226546.PDF>

31 Jf. bilag til: Lauritzen, Heidi Hesselberg, Bence Boje-Kovacs og Lars Benjaminsen, 2011: Hjemløshed i Danmark 2011-national kortlægning. SFI, København. Rekvireret af Lars Benjaminsen, forsker og PhD i sociologi, SFI, København (marts 2012).

Vores bud på et antal skal ses som udtryk for det, der kan betegnes som en stock-opgørelse. En tælling foretaget på en tilfældig dag. For at komme med et minimumsbud på antallet af hjemløse migranter over et år, en såkaldt flow-opgørelse, vælger vi som SFI at tage udgangspunkt i, at 2,4 gange så mange hjemløse, som der er målt på en tilfældig dag over et år, vil befinde sig i hjemløshed³². Vi konkluderer derfor, at der minimum opholder sig **500 hjemløse migranter i København over et år**. Jf. afsnit 2.2.1. anslår vi, at ca. 20 % af det samlede antal hjemløse migranter udgøres af særligt sårbare hjemløse migranter. Altså befinder minimum 100 personer over et år – og 40 personer på en tilfældig dag – sig i gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter. De resterende 80 % er jf. afsnit 2.2.2. efter vores vurdering boligløse arbejdsmigranter. Heraf befinder langt de fleste migranter sig mellem de to yderpunkter i et kontinuum for hjemløshed mellem rene boligløse arbejdsmigranter og rene særligt sårbare hjemløse migranter.

SFI vurderer i deres hjemløsetælling af danske hjemløse, at der er et underestimat på 10- 20 %. Man må også regne med et underestimat i vores bud. Da gruppen af hjemløse migranter er sværere at få et overblik over, er dette underestimat formentlig på et noget højere antal. Derfor bygger ovenstående bud på minimumsantallet, som består af antallet af personer, der alle er set og systematisk registreret. F.eks. må vi antage, at det vil være usandsynligt, at gruppen der sover på gaden, som inkluderer kældre, ubeboede huse og tomme fabriksbygninger, ikke er større. Nogle migranter møder vi i projekt UDENFORs mobile café³³, hvor vi dagligt møder omkring 25-30 hjemløse migranter, og andre bruger andre spisesteder for hjemløse. Tal fra den tidligere udlændingesservice for antallet af ud- og afviste EU-borgere pga. mangel på nødvendige midler viser, at der i snit er blevet ud- og afvist 150 personer pr. år i 2009 og 2010 samt 60 personer mellem januar og juni 2011³⁴. Samtidigt anslår vi, at der ligeledes er en større gruppe, der har haft kontakt med kommunens hjemløseenhed, og som er blevet hjulpet hjem gennem kommunen. Det har ikke været muligt at indhente tal på dette. Endvidere er det sandsynligt, at der er hjemløse migranter, som projekt UDENFOR og andre socialarbejdere på overnatningstilbud ikke kender til. Fordi de opholder sig i delejligheder, på pensionater eller lignende, og som derfor er hjemløse efter ETHOS' definition, men som ikke kan registreres. Udover de ovennævnte grupper, er der en gruppe af hjemløse migranter, der arbejder som prostituerede. I 2011 er der i alt optalt over 500 udenlandske kvinder³⁵, der trak på gaden eller arbejdede på klinik. Af disse kan der være et antal kvinder, der er hjemløse ud fra ETHOS definition, idet de bor uden kontrakt. Dertil kommer et antal udokumenterede migranter. Herunder afviste asylansøgere.

Vores bud skal ses som udtryk for et absolut minimum af det reelle tal, hvilket også viser sig, når vi sammenligner dette bud med tal fra andre nordeuropæiske storbyer. Vi er bevidste om, at tal fra andre storbyer ikke kan sammenlignes simpelt med vores bud. Dog kan disse tal give et råt estimat. Rådgivningscentret Crossroads i Stockholm oplyser at de i løbet af 2011 har registreret 1700 forskellige personer fra 87 forskellige lande³⁶. Dette tal skal nedvurderes for at kunne sammenlignes med vores bud, da de ikke kun ser hjemløse migranter. Tal fra London 2010/2011 viser, at næsten 4000 forskellige personer, talt over et helt år, sov på gaden i nedlagte bygninger eller lignende. Heraf var 22 % fra de nye medlemslande i EU; altså

32 Lauritzen, Heidi Hesselberg, Bence Boje-Kovacs og Lars Benjaminsen, 2011: Hjemløshed i Danmark 2011-national kortlægning. SFI, København.

33 Den mobile café er en del af projekt UDENFOR. Igennem den mobile café ydes basal omsorg på gaden via maduddeling, tøjuddeling, praktisk hjælp samt kontakt og nærvær: <http://www.udenfor.dk/dk/Menu/Den+Mobile+Caf%c3%a9>

34 Tal modtaget efter henvendelse til det udlændingestyrelsen, tidligere Udlændingesservice, december 2011. Tallene for 2011 dækker kun perioden januar - juni 2011, hvor praksis blev ændret, så unionsborgere ikke længere kan ud- eller afvises pga. mangel på nødvendige midler.

35 Oplysninger rekvireret hos Ea Elsbøll, socialrådgiver, Reden International, København. Reden International yder hjælp til udenlandske prostituerede gennem et landsdækkende, døgnbemandet krisecenter for ofre for kvindehandel, opsøgende socialt arbejde på gaden på Vesterbro i København samt etablering og drift af et mødested for udenlandske kvinder i prostitutionsmiljøet: <http://www.redeninternational.dk/>

36 Oplysninger rekvireret hos fra Arto Moksunen, afdelingsleder Crossroads, Stockholm.

omkring 880 personer³⁷. Dette tal skal opgraderes for at kunne sammenlignes med vores bud, idet der ikke er medregnet personer, der sover på overnatningstilbud, i delejligheder uden kontrakt m.v. Samtidig siger tallet kun noget om gruppen af hjemløse migranter fra de nye medlemslande.

I Oslo anslås det at mellem 50-100 hjemløse migranter overnatter på gaden på en tilfældig nat, og at der på et år er mere end 700 forskellige personer³⁸. Igen skal dette tal opgraderes for at kunne sammenlignes med vores bud, da der ikke er medregnet personer, der overnatter på anden vis, herunder i delejligheder, uden kontrakt. Ud fra ovenstående overvejelser, det kendskab projekt UDENFOR har til antallet af hjemløse migranter i København, og med forbehold for de hjemløse migranter vi ikke kender til, vurderer vi, at det reelle antal hjemløse migranter, der over et år opholder sig i København, ligger mellem det antal der ses i Oslo (700 personer) og det antal der ses i Stockholm (1700 personer).

Vi konkluderer, at der på en tilfældig dag opholder sig minimum 200 hjemløse migranter og over et år minimum 500 forskellige hjemløse migranter i København. Samtidig konkluderer vi, på baggrund af overvejelser om de hjemløse migranter vi ikke kender til og tal fra andre nordeuropæiske storbyer, at antallet af hjemløse migranter i København formentlig er højere.

37 Tællinger foretaget af CHAIN (Combined Homelessness and Information Network): Street to Home Annual Report 1st April 2010 to 31st March 2011. Broadway, London. http://www.broadwaylondon.org/CHAIN/Reports/S2H_201011_final.pdf

38 Oplysninger rekvireret hos Frode Eick, Helsefaglig ansvarlig, Helsecentret, Kirkens Bymisjon Oslo/ Oslo Røde Kors.

3. Karakteristik af hjemløse migranternes problematikker og behov

I denne del af rapporten vil vi tage udgangspunkt i en opdeling af hjemløse migranter i to grupper. For det første de migranter, der kan betegnes som særligt sårbare hjemløse migranter, der har problematikker ud over hjemløshed. For det andet de der betegnes som boligløse arbejdsmigranter; hvis bevægegrundlag handler om beskæftigelse og fattigdom og hvis situation er præget af boligmangel.

3.1. Særligt sårbare hjemløse migranter

3.1.1. Migrationsfaktorer

Det er vigtigt at slå fast, at de push-pull faktorer, migranterne beskriver som baggrund for deres migration, drejer sig om et push væk for at finde arbejde og bedre muligheder og ikke et pull mod Danmark som et velfærdssamfund. Ofte er det et sammenspil af faktorer, der har ledt til migration, og dette kan derfor ikke reduceres til rene økonomiske push-pull faktorer. Migrationen til netop København kan for migranterne finde sin forklaring i den faktor, at det at finde et job her, frem for i hjemlandet, er mere økonomisk attraktivt. Højere lønninger for lignende beskæftigelse i København kan på den måde være en migrationsfaktor.

Sammen med et ønske om at finde bedre muligheder og job i udlandet, kan en flugt væk fra hjemlandet pga. skilsmisser, familiestridigheder, brudte sociale netværk og/eller et ønske om ikke at 'ligge andre til last' være grunde til migration. projekt UDENFORs journaler viser, at de særligt sårbare hjemløse migranter, som Udeliggerprojektet har kendskab til, ofte beskriver en fortid præget af manglende evner til at tilpasse sig arbejdsmarkedet i hjemlandet. Deres arbejdsmæssige baggrunde er præget af mange og korte ansættelser, ligesom alkoholmisbrug eller psykiske problemer tidligt i tilværelsen er en del af mange særligt sårbare hjemløse migranternes baggrunde. Dårlig opvækst pga. tab af en eller begge forældre i migranternes tidlige barndom, alkoholmisbrug i familien, opvækst på et børnehjem eller lignende beskrives endvidere som forhold, der præger mange sårbare hjemløse migranternes baggrunde. En anden migrationsfaktor kan være flugt væk fra anklager om kriminelle forhold og fængselsdomme i hjemlandet pga. forhold, der spænder fra berigelseskriminalitet til arvestridigheder.

Det er derved ofte et samspil af faktorer, der sammen med manglende muligheder for at forsørge sig selv og/eller familien i hjemlandet, der har ført til migration. Som oftest vil de særligt sårbare hjemløse migranter, der kan betegnes som personer med mere komplekse psykiske problemer såsom vrangforestillinger og hallucination, derimod være rejst af andre årsager. Årsager der ikke umiddelbart kan finde en objektiv forklaring.

3.1.2. Hjemløshed

Der er som oftest en sammenhæng mellem migration og hjemløshed for migranterne, forstået på den måde, at de først har oplevet hjemløshed efter deres migration. For det første skal dette finde sin forklaring i, at migranterne ofte ikke er drevet af fattigdom alene, men af drømmen om et bedre liv og højere lønninger. For det andet er det relevant at påpege, at det sociale netværk har en del at sige i forhold til migranternes tidligere mulighed for at klare sig uden at ende på gaden, idet de har boet hjemme eller hos andre familiemedlemmer. De, der har oplevet hjemløshed i hjemlandet, vil ofte befinde sig i gruppen af migranter med egentlige psykiske sygdomme. I denne gruppe er der ofte tale om personer, der også i hjemlandet har levet en tilværelse på gaden i flere år, men ofte er det svært at redegøre for denne gruppes færden.

Hvor interviewpersonerne ofte beskriver, at migranterne ikke har været hjemløse i deres hjemlande, beskrives der at være en todeling blandt de migranter, der først har oplevet hjemløshed i København og de, som har medbragt hjemløshed fra andre lande. Mange særligt sårbare hjemløse migranter har levet i hjemløshed i andre lande inden ankomsten til København. Hos mange viser der sig på den måde et mønster af en tilværelse præget af en 'passers-by' livsstil³⁹, hvor migranterne driver rundt i Europa, styret af de muligheder der byder sig. Denne 'passers-by' livsstil kan for særligt sårbare hjemløse migranter have den betydning, at de ikke længere har kontakt til, har et socialt netværk og/eller ikke længere har rettigheder i hjemlandet. Dette kan medvirke til en oplevelse hos særligt sårbare hjemløse migranter af, at de ikke længere har et personligt eller juridisk tilhørsforhold til hjemlandet.

Det beskrives af interviewpersonerne, at der blandt migranterne ses personer, der har været i København i en længere periode, i over et eller flere år. Det samme viser sig i projekt UDENFORs journaler. Ofte er der på den måde en sammenhæng mellem social sårbarhed og længden af migranternes ophold på gaden. Samtidig viser journalerne, at ikke alle migranterne har haft fast ophold i København, men at de i perioder har tilbragt måneder eller år i andre lande, eksempelvis fordi rygter eller løse aftaler om jobmuligheder i andre lande har drevet dem til at rejse i en periode. projekt UDENFOR har endvidere set eksempler på personer, der er blevet hjemsendt frivilligt eller udvist bl.a. på baggrund af manglende midler til selvforsørgelse, men som efter kortere eller længere tid er kommet tilbage⁴⁰.

3.1.3. Uddannelse og arbejde

Migranterne varierer i deres uddannelsesmæssige baggrunde. Der ses blandt migranterne personer, der har længerevarende uddannelse, ligesom der findes personer uden uddannelse og med minimal jobberfaring. Langt de fleste migranter i København har en baggrund i konstruktionsbranchen, håndværkerbranchen, servicebranchen, transportbranchen eller lignende.

39 Se bl.a. Mostowska, Magdalena (2010): Migration networks and homelessness. Pathways through rooflessness of Polish migrants in Oslo. University of Warsaw, Poland.

40 Det samme viser sig i Kofoeds kælders evaluering af projekt om østeuropæiske hjemløse i Christensen, Louise og Marketa Kubickova (2011): Evalueringsrapport om østeuropæiske hjemløse i København. Kofoeds Skole.

Der ses blandt migranterne personer, der inden rejsen til København er blevet lovet arbejde. Mange er dog ved ankomsten alligevel ikke blevet tilbudt beskæftigelse. Dette kan skyldes, at migranterne i drømmen om at finde bedre muligheder er drevet til København på baggrund af en løs aftale og ikke et egentligt jobtilbud. Alt andet lige beskriver langt de fleste særligt sårbare hjemløse migranter på trods af deres problematikker et ønske om at finde arbejde.

Drømmen om et CPR-nummer eksisterer ligeledes for mange af migranterne, og det synes at være forbundet med høj status at få et sygesikringskort. Der ses blandt migranterne personer, der tidligere har haft arbejde i Danmark, og som derfor besidder CPR-nummer. Hvor det at have et CPR-nummer har stor betydning for den enkelte, er det ikke ensbetydende med, at de, der tidligere har haft beskæftigelse og dermed har ret til eksempelvis kontanthjælp, får dette. Mange migranter kender eller undersøger ikke deres rettigheder og velfærdsmuligheder i Danmark. I den sammenhæng er det også relevant at påpege, at der blandt migranterne ses personer, der tidligere har arbejdet i andre lande, og som har uafklarede forhold i forbindelse med tidligere jobs og manglende udbetaling af løn i disse lande. Disse eksempler siger noget centralt om det grundlag, migranterne rejser på, nemlig at de ofte ikke kender til velfærdsmuligheder, og at drømmen om et CPR-nummer derfor ikke kan forstås som et ønske om at få velfærdsydelse. Samtidig siger det noget om deres problemer. Det at manøvrere rundt i det danske system kan opleves vanskeligt og bureaukratisk, og særligt sårbare hjemløse migranter kan uden den rette vejledning og støtte pga. deres begrænsede sprogfærdigheder, kendskab til systemet og ikke mindst deres sociale problemer, have svært ved at agere i systemet. Samtidig kan særligt sårbare hjemløse migranter pga. afvigende asocial adfærd eller et højt alkoholforbrug have svært ved at leve op til de forventninger, der er til kvalifikationer, mødetider eller omgangsformer på den enkelte arbejdsplads.

3.1.4. Sprog

Sprogbarrierer i mødet med migranterne er et problem, der beskrives af flere interviewpersoner. projekt UDENFORs journaler viser, at ca. 60 % af den samlede brugergruppe kan kommunikere på engelsk. Derimod kan kun 9 % kommunikere på dansk/skandinavisk, mens 13 % kan tysk. projekt UDENFORs journaler viser endvidere, at 18 % af brugerne har deres nationalsprog som foretrukne sprog. Et sprog, der ikke er enten engelsk, tysk eller dansk/skandinavisk.

Det forholdsvis høje antal migranter, der kan kommunikere på engelsk, tysk eller andet kan hænge sammen med, at de ofte har rejst rundt i andre lande i længere tid og arbejdet i andre lande. Det kan ligeledes have en demografisk forklaring, idet der blandt de særligt sårbare hjemløse migranter oftere ses migranter fra vestlige lande, hvorved deres sprogfærdigheder må antages at være bedre. Det beskrives af interviewpersonerne, at det oftest er de rumænsk- og bulgarsk talende migranter, der er sværest at kommunikere med, idet de ofte kun taler deres nationalsprog. Der ses blandt migranterne ligeledes personer, der taler andre 'større' sprog såsom italiensk, spansk og fransk, ofte fordi de har arbejdet i disse lande, eller fordi de kommer fra eksempelvis et tidligere fransk eller spansk koloniland. De få der kan gøre sig forstå-

lige på dansk/skandinavisk, vil ofte være personer, der har haft arbejde og ophold i Danmark eller kommer fra andre skandinaviske lande.

3.1.5. Overlevelse og selvforsørgelse

Særligt sårbare hjemløse migranter har ofte svært ved at få dækket deres basale behov, herunder at skaffe mad og et sted at sove. Derfor ses der også en stor del af særligt sårbare hjemløse migranter, der er ude-sovere. Særligt sårbare hjemløse migranter anvender i mindre omfang private lavtærskeltilbud som en overlevelsesstrategi. Dette kan skyldes, at de føler sig utrygge i det hårde og konkurrenceprægede miljø, der kan eksistere disse steder, fordi de pga. alkoholindtagelse bliver udadreagerende og kan ende med at få karantæne, eller at de ikke magter at opholde sig indendørs og/eller tæt på andre mennesker⁴¹.

Mange særligt sårbare hjemløse migranter anvender flaskesamling som et middel til at opnå de ressourcer, de har brug for. Tiggeri ses blandt de misbrugende migranter, ofte i en skjult form hvor de stopper folk på gaden for at spørge om penge. Flere af de misbrugende migranter tjener ligeledes lidt ved eksempelvis snyd med registrering af flasker i flaskeautomater.

Smårapserier ses ligeledes blandt migranterne. Ofte er det ikke de store ressourcer, der erhverves på denne måde, men eksempelvis det at stjæle en flaske vin eller en pakke brød i supermarkedet. En mindre gruppe særligt sårbare hjemløse migranter ernærer sig ligeledes ved at sælge Hus Forbi. Da det at blive Hus Forbi sælger kræver CPR-nummer, er det dog kun få af migranterne, der har denne mulighed. projekt UDENFOR har ligeledes kendskab til få personer, der har fået job i eller gennem vores samarbejdspartnere i hjemløsemiljøet enten af frivillig eller lønnet karakter.

3.1.6. Helbred og deroute

Det beskrives generelt af de interviewpersoner, der kender gruppen af hjemløse migranter, at migranterne som udgangspunkt kommer med de samme problematikker og har de samme sundhedsbehov som den øvrige befolkning. Det drejer sig om tandsmerter, betændelsestilstande, smerter i bevægeapparatet, smerter pga. fald, men også mere alvorlige sygdomme såsom blodpropper. Det antages dog, at migranterne, fordi deres mulighed for at få behandling er mindre end normalbefolkningens muligheder, ofte vil gå ubehandlede i længere tid.

Migranter kan samtidig i takt med længden af deres ophold på gaden være i fare for at gennemleve en deroute, der kan være forbundet med en tilværelse på gaden, og det at sidde fast i hjemløsemiljøet. Interviewpersoner oplever, at der blandt særligt sårbare hjemløse migranter kan ske en deroute pga. stigende opgivenhed ved ikke at kunne finde arbejde og sende penge hjem til den familie, der er afhængig af eller forventer at få penge. Dette kan for mange føre til tilstødende problematikker. For mange migranter synes deres situation udelukkende at være nedadgående.

41 I tråd med de positioner der ses hos traditionelle hjemløse, ses der hos særligt sårbare hjemløse migranter forskellige typer af hjemløse, der pga. deres problematikker ikke kan anvende eksisterende tilbud. Se Flyverbom, Anna Lilje, Carina Wedell Andersen og Laura Helene Højring, 2008: Analyse af hjemløsetilbud i København. Udarbejdet af Kuben Byfornyelse Danmark.

Det beskrives af interviewpersoner i lavtærskel sundhedstilbud, at når særligt sårbare hjemløse migranter opsøger disse tilbud, er det ikke udelukkende for det sundhedsmæssige, men en lige så vigtig årsag er ønsket om at tale med nogen og søge omsorg frem for behandling. Dette kan tolkes som et udtryk for den ensomhed og udsathed, der kan være forbundet med en tilværelse på gaden.

Hos særligt sårbare hjemløse migranter ses der hyppigt et øget alkoholforbrug for de migranter der har opholdt sig i hjemløsemiljøet i længere tid. Samtidigt ses der i denne gruppe en mindre andel, der ligeledes har et misbrug af benzodiazepiner – forskellige sløvende og angstdæmpende præparater. projekt UDENFORs journaler viser, at i langt de fleste af de tilfælde, hvor projekt UDENFORs gadeplansarbejdere har hjulpet brugere i kontakt med sundhedsvæsnet, har det som oftest været for henvendelser relateret til alkohol. Det drejer sig om hjælp til direkte alkoholrelaterede problemer såsom udpumpning og afrusning, ligesom det kan dreje sig om ikke direkte alkoholproblemer såsom faldskader, slagsmål i påvirket tilstand, kroniske leverskader eller lignende.

For de misbrugende migranter vil derouten ofte vise sig ved, at deres alkoholmisbrug bliver værre og medfører flere komplikationer. Eksempelvis går migranterne fra at have perioder, hvor de holder deres alkoholforbrug nede, fordi de har fået midlertidigt arbejde, til at være i en tilværelse, hvor de ikke har haft reelt arbejde i flere år. I denne periode har de derimod støt opbygget et alkoholindtag, der strækker sig over hele dagen, og hvor få timer uden alkohol kan føre til abstinenser. Et forøget alkoholforbrug gøre det endnu sværere at forsørge sig selv og at sende penge hjem, og særligt sårbare hjemløse migranter kan i højere grad sidde fast i en tilværelse, hvor det handler om at klare sig her og nu.

Kultur er i forståelsen af migranternes sundhedstilstand central. For eksempel synes der at være en sammenhæng mellem anvendelsen af et nydelsesmiddel og hvad der er kulturelt accepteret. Hos få særligt sårbare hjemløse migranter, der er tredjelandsborgere, ses der oftere et forbrug af crack eller hash end et alkoholforbrug. Alkohol synes derimod i Europa og i særdeleshed i den østlige del at være mere kulturelt accepteret frem for narkotika. Narkotika synes derimod at være tabubelagt, alt andet lige ses der bl.a. i Holland og England en stigning i heroin- og kokainmisbruget blandt unge østeuropæiske mænd ⁴². En tendens der ligeledes kan antages at komme til København. Af de særligt sårbare hjemløse migranter, som projekt UDENFOR har journaler på eller kender til, fremgår det, at ganske få har taget narkotika, og at de alle har været uerfarne i forhold til at indtage stoffer. projekt UDENFOR har blandt vores brugere ligeledes oplevet et enkelt dødsfald i 2011 pga. en kombination af alkohol og stoffer og pga. det faktum, at vedkommende ikke kendte til stoffer og deres virkning.

Hos gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter med egentlig psykisk sygdom ses der sjældent misbrug. Denne gruppe vil dog ofte gå ubehandlede for deres komplekse psykiske problemer i mange år, og deres tilstand vil derfor ofte kun blive værre. Ubehandlet vil der ofte også støde andre problemer til, f.eks. fejlernæring og fysiske sygdomme. Det ses i få tilfælde, at migranter med egentlige psykiske problemer er blevet udskrevet fra psykiatrisk og somatisk behandling uden en opfølgende indsats her eller i hjemlan-

42 Se bl.a.: The Roma Support Group, 2010: Children of Roma. Treatment, London: <http://www.romasupportgroup.org.uk/documents/Druglink%20Magazine%20article.pdf> og Mainline Foundation, 2009: Annual Report 2009 Mainline Foundation- Harm reduction Crossing boundaries: <http://www.mainline.nl/fileadmin/mainline/bestanden/PDF/JaarverslagMainlineEngels.pdf>

det, således at de efterlades som hjemløse uden opfølgning og uden fortsat behandling for deres sygdom.

3.1.7. Kultur på gaden

Særligt sårbare hjemløse migranter har ofte et begrænset eller intet socialt netværk uden for hjemløsemiljøet. Særligt sårbare hjemløse migranter vil ofte have relationer internt i miljøet i en form for alkoholfællesskab. Alkoholfællesskabet kan have stor betydning for særligt sårbare hjemløse migranter, idet de ofte ikke har andre netværk ud over miljøet, og fordi fællesskabet ligeledes er en medvirkende overlevelsesstrategi. Fællesskabet er nemlig ofte bygget op omkring fordeling af ressourcer internt, især i form af alkohol. Det skrøbelige netværk for de særligt sårbare hjemløse migranter gør, at det er svært at være en del af fællesskabet, hvis man ikke drikker. Samtidig beskrives miljøet på gaden dog også som værende præget af konkurrence og interne stridigheder pga. jalousi eller misforståelser, der ligeledes i nogle tilfælde fører til vold i gruppen.

Særligt sårbare hjemløse migranter er ofte pga. deres problematikker særligt udsatte på gaden, når det gælder vold, overfald og tyveri. projekt UDENFORs gadenotater og journaler viser, at en af de ydelser, der hyppigst ydes i vores gadeplansarbejde, er hjælp til at skaffe pas og papirer til migranter, der har mistet disse. Enten fordi de har smidt disse væk i påvirket tilstand, eller fordi de er blevet bestjålet af andre i miljøet.

3.2. Boligløse arbejdsmigranter

3.2.1. Migrationsfaktorer

Interviewpersonerne beskriver boligløse arbejdsmigranter som personer, der er drevet af forestillingen om at kunne finde bedre muligheder i udlandet. Økonomiske push-pull faktorer er for boligløse arbejdsmigranter vigtig for deres valg af migration. For nogle handler migrationen om et egentlig push væk fra fattigdom. Dette gælder især den store gruppe af boligløse arbejdsmigranter fra Rumænien. For nogle handler migrationen om et ønske om at kunne forsørge familien i hjemlandet her og nu. Dette ses især blandt tiggere, sæsonarbejdere og flaskesamlere, der ofte ikke har et ønske om længerevarende beskæftigelse i København, men er her i kortere perioder, hvorefter de tager retur eller rejser videre i en periode. For nogle handler migrationen om at finde længerevarende beskæftigelse og en fremtid med arbejde og familie her. Dette gælder især boligløse arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere, som i deres søgen efter en fremtid her ligeledes har en drøm om at finde en dansk kone. For mange boligløse arbejdsmigranter kan det ligeledes antages at være alle tre push faktorer har haft betydning for deres valg om at migrere.

Langt de fleste migranter kender ikke til det danske velfærdssystem. Det beskrives derimod, at migranterne er rejst til København, fordi de har hørt om muligheden for at finde et godt arbejde. Fortællinger om Danmark som et land med lav arbejdsløshed har haft betydning for migranternes valg af netop København som destination. Disse fortællinger har migranterne hørt i medierne i deres hjem- eller opholdslande. Andre har hørt om København som et godt sted af bo og arbejde fra bekendte eller 'pionerer', der enten selv har eller har hørt om nogen, som det er lykkedes for at finde en tilværelse i Danmark.

3.2.2. Uddannelse og arbejde

Boligløse arbejdsmigranter varierer i deres uddannelses- og arbejdsmæssige kvalifikation, ligesom det er tilfældet for de særligt sårbare hjemløse migranter. Registreringer fra Crossroads i Stockholm viser til sammenligning, at langt de fleste arbejdsmigranter dér, har en uddannelse. 70 % har på den måde en erhvervsuddannelse, de fleste som konstruktionsarbejder, tømrer eller mekaniker, 15 % har derimod ikke andet end det, der svarer til en folkeskoleuddannelse (primary and secondary school), mens de sidste 15 % har en universitetsuddannelse⁴³. Oftest er der altså tale om arbejdsmigranter inden for de praktiske fag, og ofte vil det også være inden for disse fag, at boligløse arbejdsmigranter i København søger beskæftigelse.

I jobsøgningssituationer møder boligløse arbejdsmigranter en række barrierer herunder sprogbarrierer og kravet om at kunne tale dansk, manglende kvalifikation, mangel på medbragte eller oversatte eksamenspapirer og uvidenhed om de krav, der stilles til jobsøgende i Danmark. I det øjeblik migranterne eventuelt finder arbejde, viser der sig en række barrierer knyttet til registrering og udbetaling af løn. Det at få udbetalt løn kræver, at man har en bankkonto i Danmark, som man kun kan få ved at vise dansk sygesikringsbevis. For at få et sygesikringsbevis skal man registrere sig som arbejdstager på statsforvaltningen ved at fremvise lønsedler for 3 måneders arbejde sammen med arbejdskontrakten. Eftersom migranterne ikke kan få udbetalt deres løn, kan de heller ikke vise lønsedler. For at få sygesikringsbevis skal man have en folkeregisteradresse. Men eftersom migranterne ikke kan få udbetalt løn til en bankkonto, kan de ikke leje sig ind et sted, hvor de kan få en adresse. Sådanne bureaukratiske cirkelslutninger kan besværliggøre migranternes mulighed for at varetage et eventuelt arbejde.

De, der ikke finder reelt arbejde, kan i håbet om alligevel at finde job være særligt udsatte i forhold til at blive udnyttet på det danske arbejdsmarked i form af sort arbejde, manglende udbetaling af løn eller urimelige forhold. Ønsket om at finde arbejde kan betyde, at de finder sig i meget, ligesom deres tidligere arbejdserfaring fra andre lande om løn og ansættelsesforhold, kan få det til at synes attraktivt at arbejde under vilkår, Danmark normalt ikke byder arbejdere.

For boligløse arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere, er der ligeledes barrierer knyttet til deres mulighed for at starte at arbejde, også selvom de har fundet job. Migranter, der er tredjelandsborgere, kan ikke ligesom migranter, der har statsborgerskab til EU-lande, arbejde uden en arbejdstilladelse. En ting

43 Præsentation på seminaret "EU Citizenship, Homelessness and EU Free Movement", februar 2012, af Arto Moksunen, afdelingsleder Crossroads, Stockholm.

migranterne ofte ikke ved, idet de ikke får eller opsøger individuel vejledning og orientering om deres muligheder og rettigheder på eksempelvis jobcentre.

3.2.3. Overlevelse og forsørgelse

Problemer med at finde billig overnatning gør, at mange boligløse arbejdsmigranter lever en tilværelse på gaden. Dette kan dog forværre deres muligheder for at finde arbejde. Det at være en del af hjemløsemiljøet over længere tid kan gøre det svært at bevare en fremtoning som attraktiv arbejdskraft og en motivation og tro på, at man kan finde arbejde. Skammen over ens tilværelse og det ikke at kunne sende penge hjem kan føre til, at boligløse arbejdsmigranter er særligt sårbare for at udvikle komplekse sociale problemer. Det beskrives af interviewpersoner, at det at migranterne har adgang til bad og genbrugstøj gennem sociale tilbud er en yderst vigtig overlevelsesstrategi for boligløse arbejdsmigranter. Boligløse arbejdsmigranter kan gennem deres ydre forsøge at skjule deres anderledes tilværelse ved at fremstå pæne og rene i deres påklædning for på den måde at adskille sig fra en identitet som hjemløs, men som en attraktiv arbejdskraft⁴⁴. At have mulighed for at få bad og rent tøj, der kan medvirke til, at arbejdsmigranterne kan bevare deres værdighed og fremstå pæne og rene, er centralt for, at boligløse arbejdsmigranter rent faktisk kan opnå beskæftigelse. Samtidig er adgangen til overnatning vigtig for, at de kan varetage et job.

Som en overlevelsesstrategi anvender boligløse arbejdsmigranter private lavtærskeltilbud i hjemløsemiljøet for at få mad, læge- og sundhedsydelser samt overnatning. Det beskrives af interviewpersoner, at der i de forskellige tilbud ofte ses en fordeling af forskellige grupper. Disse fordelinger sker naturligt i brugergruppen efter nationalitet og etnicitet. Eksempelvis har hjemløsetilbud, der ligger i det samme gademiljø ofte forskellige brugere fordelt efter nationalitet. Nogle tilbud har eksempelvis en stor gruppe rumænske boligløse arbejdsmigranter, mens andre oplever at have en stor gruppe boligløse arbejdsmigranter, der er tredjelandsborgere. Dette varierer dog også i perioder, når nye grupper kommer til. På den måde agerer boligløse arbejdsmigranter rundt i hjemløsemiljøet ved at give informationer videre til hinanden. Internt i de forskellige grupper af boligløse arbejdsmigranter synes der at være et sammenhold. Mange boligløse arbejdsmigranter har på den måde stærke sociale netværk internt, og ofte har de også bekendtskaber ud over hjemløsemiljøet.

Kultur blandt migranterne og manglende viden om dansk velfærdskultur har betydning for migranternes fremtoning i det offentlige rum og i de enkelte sociale tilbud. Dette bunder i den faktor, at migranterne ikke kender til de spilleregler, der eksisterer i det sociale velfærdssystem. Eksempelvis kan der hos nogle migranter ses en 'hamstringsadfærd' af f.eks. mad, tøj eller lignende, der kan virke uforskammet i forhold til den danske kultur. En sådan adfærd kan bunde i den faktor, at de ikke forstår, hvordan vi normalt fordeleler ligeligt, eksempelvis at der i varmestuen er mad nok til alle, og at man ikke tager det hele selv, fordi man er forrest i køen.

44 Dette beskrives af Kastanje, Maj og Jeanett Schmidt, Henrik Nielsen og Kristine Juul, 2012: Til bunds i metropolen – hjemløse udlændinge i København, i Andersen, John og Marlene Freudendal-Pedersen, Lasse Kofoed og Jonas Larsen (red) (2012): Byen i bevægelse - Mobilitet, politik, performativitet. Roskilde universitets forlag.

Boligløse arbejdsmigranter vil ofte være fanget mellem forventningen om at skulle sende penge hjem samtidig med, at de har en forhåbning om at finde længerevarende beskæftigelse. Mange boligløse arbejdsmigranter forsørger sig som de særligt sårbare hjemløse migranter ved flaskesamling. Tiggeri i forskellig form samt smårapserier af cykler, telefoner m.v., der videresælges i hjemløsemiljøet, ses ligeledes blandt boligløse arbejdsmigranter. Det beskrives ligeledes af interviewpersoner, at det at samle metal der kan omsættes til penge, er en overlevelsesmetode, der anvendes af nogle boligløse arbejdsmigranter.

At skulle overleve på gaden, sende penge hjem her og nu og planlægge længerevarende strategier for at finde arbejde harmonerer ikke altid med hinanden. Migranterne må anvende hjemløsetilbud for at få dækket daglige behov, og de må eksempelvis samle flasker om natten for at kunne sende penge hjem. Dette harmonerer ikke med, at de for at kunne opnå beskæftigelse på lang sigt må lave andre tidskrævende aktiviteter, eksempelvis søge job, få sprogundervisning eller lignende. Det er projekt UDENFORs erfaring, at jo længere tid migranterne befinder sig i denne uholdbare situation, desto større er risikoen for at de ender i gruppen af særligt sårbare hjemløse migranter.

3.3. Hjemløse migranternes behov

I det foregående afsnit har vi karakteriseret en række problematikker hos gruppen af hjemløse migranter. Med udgangspunkt i disse problematikker vil vi i det efterfølgende afsnit karakterisere, hvilke behov vi oplever hos hjemløse migranter opdelt i grupperne; særligt sårbare hjemløse migranter og boligløse arbejdsmigranter

3.3.1. Særligt sårbare hjemløse migranter

Særligt sårbare hjemløse migranter har en række komplekse sociale problematikker knyttet til bl.a. alkoholmisbrug og psykisk sygdom. For at imødekomme migranternes individuelle problematikker, er det derfor centralt, at de mødes af en koordineret og professionel indsats frem for en midlertidig ad-hoc løsning afhængig af private organisationer samt nødpuljer.

Det er ofte et sammenspil af faktorer, der har ført til migration for særligt sårbare hjemløse migranter herunder manglende jobmuligheder, familiestridigheder, brudte sociale netværk osv. Disse forhold kan sammen med skam over at skulle 'ligge andre til last' og oplevelsen af ikke længere at have et personligt eller juridisk tilhørsforhold til hjemlandet afholde særligt sårbare hjemløse migranter fra at rejse hjem. Endvidere kan psykisk sygdom føre til, at særligt sårbare hjemløse migranter ikke selv har et ønske om at rejse hjem. For at sikre en succesfuld hjemrejse har særligt sårbare hjemløse migranter derfor behov for en social indsats ud over den økonomiske støtte til en billet.

Særligt sårbare hjemløse migranter beskriver ofte et ønske om at finde arbejde. Manglende kvalifikationer og evner til at leve op til de forventninger, der er til mødetider og omgangsformer pga. en afvigende aso-

cial adfærd eller et højt alkoholforbrug, kan besværliggøre særligt sårbare migranternes muligheder for at finde arbejde. Der ses blandt migranterne personer, der tidligere har haft arbejde i Danmark i kortere eller længere perioder, og som derfor måske har ret til sociale ydelser. Ofte kender eller opsøger migranterne dog ikke deres rettigheder og velfærdsmuligheder i Danmark. Migranterne har derfor behov for støtte og rådgivning i forhold til både at finde arbejde samt at få de velfærdsydelser, de måske har ret til.

Hjemløsemiljøet er ofte svært for særligt sårbare hjemløse migranter at navigere i, og de er ofte udsat for tyveri. De har derfor behov for et trygt sted at opbevare deres ejendele. For hjemløse migranter ses der en sammenhæng mellem længden af ophold på gaden og socialt udsathed. På den måde ses der blandt dem, der har været her i længst tid, et andet sygdomsbillede samt øgede sociale problemer. Særligt sårbare hjemløse migranter har bl.a. pga. alkoholmisbrug og psykisk sygdom et begrænset eller intet socialt netværk uden for hjemløsemiljøet. Disse komplekse sociale problemer gør, at de ofte har svært ved at få dækket deres basale behov. De har derfor behov for basal hjælp såsom mad, læge- og sundhedsydelser og overnatning. Samtidig gør disse problematikker, at de har svært ved at anvende de private lavtærskeltilbud, de har adgang til. Særligt sårbare hjemløse migranter har derfor et behov for at blive mødt af en indsats på gaden og gennem eksisterende hjemløsetilbud, der sigter mod at lave brobygning til sundhedstilbud, overnatningstilbud m.v. samt til hjemlandet

Særligt sårbare hjemløse migranter har ud over de elementære sundhedsbehov, pga. deres afvigende livsstil ligeledes en række andre behov, herunder et behov for at møde omsorg og støtte der rækker ud over den basale hjælp. I en fremtidig koordineret og professionel indsats har de derfor behov for en relationsorienteret indsats, hvor de mødes på gaden såvel som gennem eksisterende hjemløsetilbud. Under en koordineret indsats har særligt sårbare hjemløse migranter med svære helbredsproblemer ligeledes behov ikke bare for akutbehandling, men udskrivelse til en anden form for tilbud frem for udsendelse til gaden, hvis der skal ske en bedring i deres situation.

3.3.2. Boligløse arbejdsmigranter

Boligløse arbejdsmigranter beskrives som personer, der er migreret pga. økonomiske push-pull faktorer, drømmen om at kunne forsørge familien her og nu og/eller finde længerevarende beskæftigelse. Danmark er valgt pga. vores forholdsvis lave arbejdsløshed eller andres fortællinger om København som et godt sted at finde arbejde. For at modvirke en deroute hos migranterne er der behov for en hurtig afklaring af deres problematikker ved ankomsten til Danmark.

Boligløse arbejdsmigranternes problematikker er knyttet til fattigdom, arbejdsløshed og de har et behov for hurtig afklaring i forhold til mulighederne på det danske arbejdsmarked. Rådgivning i forhold til arbejdsmarkedet, herunder at søge job samt en indsats for at nedbryde sprogbarrierer mellem migranterne, og system med tolke og undervisning er vigtig for, at migranterne kan finde arbejde. Rådgivning i forhold til registrering, herunder at søge CPR-nummer er desuden vigtigt for, at migranterne i de tilfælde, de finder arbejde, også kan varetage dette.

Endvidere har migranterne behov for at have adgang til basal hjælp herunder bad, tøjvask osv., så de har en reel mulighed for at finde arbejde. Adgang til billig overnatning væk fra det etablerede hjemløse miljø, og hvor der er ro til at planlægge længerevarende strategier, sove om dagen så de kan arbejde om natten osv., er ligeledes vigtig for at boligløse arbejdsmigranter har en reel mulighed for at kunne finde arbejde og for, at det er muligt at hindre en eventuel deroute.

4. Afslutning

Denne rapport er udarbejdet af projekt UDENFOR på baggrund af vores erfaringer fra praksis, interviews med medarbejdere i relevante organisationer og er finansieret af Københavns Kommunes Socialudvalg. Vi har i rapporten beskrevet gruppen af hjemløse migranter i København; de juridiske rammer for deres ophold og et bud på antallet af hjemløse migranter i København på en tilfældig dag og set over et år. Endvidere har vi kategoriseret forskellige grupper af hjemløse migranter på baggrund af deres problematikker, nationalitet og etnicitet. Disse kategoriseringer har ført til en karakteristik af de problematikker, der ses hos to grupper af hjemløse migranter; særligt sårbare hjemløse migranter og boligløse arbejdsmigranter herunder deres migrationsfaktorer, uddannelses- og arbejdsmæssige baggrunde, helbred m.v. På baggrund af disse problematikker har vi endvidere karakteriseret de forskellige behov, vi oplever hos disse to grupper.

Migranternes problematikker og behov danner baggrund for, at vi i rapportens del 2 vil komme med forslag til foranstaltninger for hjemløse migranter, der kan medvirke til at kvalificere den fremtidige indsats.

5. Litteraturliste del 1

5.1. Undersøgelser og tekster

Achotegui, Joseba, 2004: Immigrants living in extreme Situation: Immigrant Syndrome with chronic and multiple stress (the Ulysses Syndrome). Abstract fra artikel af samme navn publiceret i Journalen "Norte" af 'Spanish Association of Neuropsychiatry'. 2004, Vol. 7, No. 21, side 39-53

CHAIN (Combined Homelessness and Information Network): Street to Home Annual Report 1st April 2010 to 31st March 2011. Broadway, London. http://www.broadwaylondon.org/CHAIN/Reports/S2H_201011_final.pdf

Christensen, Louise og Marketa Kubickova (2011): Evalueringsrapport om østeuropæiske hjemløse i København. Kofoeds Skole.

Flyverbom, Anna Lilje, Carina Wedell Andersen og Laura Helene Højring, 2008: Analyse af hjemløsetilbud i København. Udarbejdet af Kuben Byfornyelse Danmark.

Kastanje, Maj og Jeanett Schmidt, Henrik Nielsen og Kristine Juul, 2012: Til bunds i metropolen – hjemløse udlændinge i København, i Andersen, John og Marlene Freudendal-Pedersen, Lasse Kofoed og Jonas Larsen (red) (2012): Byen i bevægelse - Mobilitet, politik, performativitet. Roskilde universitets forlag.

Københavns Kommunes Socialforvaltning (2011): Statusnotat for februar 2011 om situationen for hjemløse borgere i København: <http://www.kk.dk/eDoc/Socialudvalget/21-03-2011%2017.00.00/Dagsorden/14-03-2011%2020.23.08/6226546.PDF>

Lauritzen, Heidi Hesselberg, Bence Boje-Kovacs og Lars Benjaminsen, 2011: Hjemløshed i Danmark 2011-national kortlægning. SFI, København.

Mainline Foundation, 2009: Annual Report 2009 Mainline Foundation- Harm reduction Crossing boundaries: <http://www.mainline.nl/fileadmin/mainline/bestanden/PDF/JaarverslagMainlineEngels.pdf>

Mostowska, Magdalena (2010): Migration networks and homelessness. Pathways through rooflessness of Polish migrants in Oslo. University of Warsaw, Poland.

Rambøll, 2011: Evaluering af sundhedsrummet og Café D- Slutrapport: <http://kk.dk/~media/A218DFDE-5ECD436AA854E20629AA058C.ashx>

The Roma Support Group, 2010: Children of Roma. Treatment, London: <http://www.romasupportgroup.org.uk/documents/Druglink%20Magazine%20article.pdf>

Tilia, Gitte og Gordon Vincenti, 2004: Boligløs eller hjemløs? Om etniske minoriteter på § 94- boformer for hjemløse i København. København: VFC Socialt Udsatte.

5.2. Lovgivning

Europa-parlamentets og rådets direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:DA:PDF>

Folketingets EU-oplysning: <http://www.euo.dk/upload/application/pdf/a31e14af/fakta16.pdf>

Kommunernes Landsforening og Velfærdsministeriet: Orienteringsskrivelse nr. 2 om lovgivningsmæssige forpligtigelser over for socialt udsatte borgere af 18. maj 2008: <http://www.sm.dk/data/Dokumentertilovstof/SKR%20nr%209174%20af%2019-05-2008.pdf>

Udlændingestyrelsen (1): http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/borgere_fra_eu_og_norden/eu_og_eos-statsborgere/eu_og_eos-statsborgere.htm

Udlændingestyrelsen (2): http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/A0CC770C-2298-47E3-9165-43178B582A72/0/notat_om_adgangen_til_ud_og_afvisning_af_eu_eos_statsborgere_30062011.pdf

Udlændingestyrelsen (3): <http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/arbejde/loenarbejde.htm>

Udlændingeloven LBK nr 947 af 24/08/2011, Gældende, Kap 1, § 2b: <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=138340>

Work in Denmark: http://jobcenter.workindenmark.dk/da-DK/Udl%C3%A6ndinge_i_Danmark/Ophold_og_adgang

5.3. Hjemmesider

Crossroads, Stockholm: <http://stockholmcrossroads.se/>

FEANTSA: www.feantsa.org

Projekt UDENFOR: www.udenfor.dk

projekt UDENFOR Udeliggerprojektet: <http://www.udenfor.dk/dk/Menu/Udeliggerprojektet>

Projekt UDENFOR, Den mobile café: <http://www.udenfor.dk/dk/Menu/Den+Mobile+Caf%c3%a9>

Reden International: <http://www.redeninternational.dk/>

Bilag 1: Fire cases fra praksis¹

MARIK FRA POLEN

Marik er en 39-årig polsk mand, der her boet på gaden i København i godt fire år. Marik er vokset op i en forstad til Krakow og har gennem barndommen boet hos sin far, mor og en halvbror. Mariks far har gennem Mariks barndom haft et stort alkoholforbrug og Marik selv har drukket fast, siden han var omkring 14 år. Marik har af flere gange forsøgt at færdiggøre en uddannelse som bygningsingeniør, men det er aldrig lykkedes for ham at få afsluttet sin uddannelse. Marik har haft et utal af jobs både i hjemlandet og i udlandet. Han har bl.a. arbejdet som selvlært brolægger, maler og bartender. Marik har aldrig været gift, men han havde på et tidspunkt et forhold til sin mors veninde, og han har fra det forhold en søn på omkring 20 år. Marik har ikke set sønnen siden sønnen var 10 år. På det tidspunkt forlod Marik Polen for at rejse til England for at arbejde. At han valgte at rejse på det tidspunkt skyldes mest af alt, at Marik blev uvenner med sin familie, da hans far valgte at overdrage hele sin tømrervirksomhed til broren, mens Marik ingenting fik. Dette førte til, at Marik havde en heftig diskussion, der endte med et voldeligt opgør med sin bror, der senere lagde sag an mod Marik. Efter seks år i England med sammenlagt tre år på arbejdsmarkedet, har Marik opbygget et alkoholmisbrug der har betydet, at han ofte ikke kan varetage et job i længere tid end få mdr. af gangen. Han beslutter sig for at rejse til Tyskland, hvor han har hørt, at de har brug for arbejdskraft indenfor industribranchen. Marik rejser derfor for fire år siden til Hamburg. Marik ankommer til Banegården i Hamburg, og efter få dage møder han en anden polsk mand der fortæller, at han har forbindelser i København. Forbindelser der kan skaffe dem arbejde. Marik og den anden polske mand samler flasker hele natten for at købe to togbilletter til København.

Der viser sig dog ikke at være noget job til dem ved ankomsten til København. Marik sover på gaden den første nat i København og han møder efter kort tid en gadeplansarbejder i projekt UDENFOR, der hjælper ham med at finde overnatning på et nødovernatningstilbud. Efter to dage får Marik karantæne, idet han i forbindelse med alkoholindtagelse er blevet voldelig overfor en af de andre brugere. Marik sover derefter igen på gaden og han finder sig til rette i en parkeringskælder, hvor han sover sammen med en polsk mand. Kort efter sin ankomst til København falder Marik i påvirket tilstand på gaden og slår sit hoved kraftigt. Faldet får den betydning, at Marik mister sin korttidshukommelse, og at han ikke længere føler, at han kan varetage et job. På trods af dette, har han stadig en drøm om at kunne forsørger sig selv. Han lever derfor af at samle flasker.

Marik drikker hver dag, og går ind og ud af skadestuen, fordi han er i meget dårlig fysisk stand. Lægerne fortæller ham, at der er tegn på, at hans lever er ved at stå af. De sidste to år har projekt UDENFOR hjulpet Marik til og fra akutindlæggelser flere gange. Marik har indenfor samme periode været indlagt op imod tyve gange for alt mellem akutafrusninger til månedslange akutindlæggelser på grund af sine leverskader. Efter anden hospitalsindlæggelse bliver Marik sat på en taxa, der skal køre ham hen til en bus mod Polen, så han kan komme hjem til genoptræning. Marik ønsker dog ikke at vende hjem, da han har store problemer med familien og samtidigt ikke har det finansielle råderum til at betale for en genoptræning i Polen. Han går derfor ikke ind i bussen, men vender tilbage til de københavnske gader. De tilfælde, hvor Mariks helbred har været kritisk efter udskrivelse, har en gadeplansmedarbejder fra projekt UDENFOR forsøgt at hjælpe Marik til en midlertidig soveplads, hvor der er nogle forhold der gør det muligt at restituere, og hjulpet ham med at følge sin efterbehandling i form af indkøb og indtagelse medicin.

Marik er bevidst om, at han ikke kan fortsætte med at drikke på den måde, som han lige nu gør. På trods af at Marik har haft flere akutindlæggelser samt afrusninger, kan han ikke lade være med at drikke i det øjeblik, han kommer tilbage på gaden. Marik har ingen kontakt til sin familie i hjemlandet, og han har i øvrigt ingen planer om at vende hjem, da han måske vil blive slæbt i retten af sin bror. Marik har en gammel ven i Krakow, som han stadig får en e-mail fra i ny og næ, men generelt oplever han ikke, at han har nogen eller noget at vende tilbage til. For ham er København blevet hans hjem.

ERIC FRA BELGIEN

Eric er en 47-årig mand fra Belgien, der har opholdt sig i Danmark i omkring syv år. Eric mister begge sine forældre, da han er i sine teenageår, begge dør de af sygdom. Eric har siden han er 13 år boet hos sin eneste søster, der er en del ældre end ham selv. Eric bor hos sin søster, indtil han får en kandidatgrad i filosofi for tyve år siden. Kort tid efter bliver han smidt ud af søsterens hus med en besked om, at nu må han klare sig selv. Eric rejser derefter til Schweiz, hvor han er i to år og finder arbejde i et køkken. Senere rejser han til Italien, Frankrig og Tyskland for at arbejde og hans tilværelse er præget af, at han i perioder har job og bor i lejlighed og i andre perioder lever på gaden. Eric har på den måde rejst rundt i de sidste tyve år og for godt syv år siden kommer han så til Danmark. Eric møder første gang en gadeplansarbejder fra projekt UDENFOR for fem år siden. Han bor på det tidspunkt på gaden og lever af at cykle rundt og samle flasker. Han er høflig og lidt genert i sin fremtoning.

Efter flere møder med gadeplansarbejderen fortæller Eric, at han meget gerne vil finde et arbejde, men at han har problemer med at finde rundt i det danske system. Gadeplansarbejderen hjælper Eric med at finde arbejde i et rengøringsfirma ligesom han hjælper med at finde et værelse til Eric. Tre mdr. efter møder gadeplansarbejderen Eric der fortæller, at han ikke længere har job. Han fortæller, at han er blevet fyret, fordi chefen har set sig sur på ham. Projekt UDENFORs gadeplansarbejder ringer til den gamle chef der fortæller, at Eric ikke er blevet fyret, men at Eric en dag bare gik sin vej og ikke er kommet tilbage siden. Eric virker efterfølgende meget nedtrykt og fortæller til gadeplansarbejderen, at han føler alle er imod ham. I den efterfølgende periode begynder han at drikke meget, hvilket han ellers ikke normalt gør. Efter nogle måneder bliver Eric smidt ud af sit værelse, da han ikke betaler sin husleje, og han ender på gaden igen. Følgende måned kan projekt UDENFORs gadeplansarbejdere ikke få kontakt til Eric, men pludselig en dag ringer han og spørger om hjælp til at skaffe et nyt pas og nye papirer, da han har mistet alle sin ting. Gadeplansarbejderen hjælper Eric med at skaffe nye papirer og Eric spørger endvidere om hjælp til at søge nyt job. Det lykkedes gadeplansarbejderen at finde et job til Eric gennem et rekrutteringsfirma der finder jobs til personer med specielle behov. Eric får ligeledes en lejlighed. Efter seks mdr. fortæller Eric, at han er ked af at være på sin nye arbejdsplads fordi de andre er efter ham og han fortæller, at han vil stoppe. Gadeplansarbejderen råder ham til at fortsætte, men Eric har besluttet sig for ikke at møde op på arbejde mere, og han bliver derfor fyret. projekt UDENFOR hjælper Eric med at søge kontanthjælp, hvilket han er berettiget til, da han har haft arbejde. Eric får tildelt kontanthjælp, men efter et år vurderer kommunen, at Eric ikke længere har ret til kontanthjælp, samt at han har overskredet sit lovlige ophold og skal forlade Danmark. Mens Eric venter på, at han skal sendes ud, går han psykisk ned. projekt UDENFOR hjælper derfor Eric med at skaffe kontakt til en psykiater, som han har et kortere forløb med. Eric får svar på sin sag og får at vide, at han skal forlade Danmark og sendes hjem. Eric sendes hjem en torsdag i december 2011 og lørdag er han tilbage i Danmark igen. Han vil ikke være i sit hjemland, men er fast besluttet på at blive i Danmark, som han betegner som sit hjem. Han har dog ikke længere sin lejlighed og må derfor leve på gaden. Eric får hjælp til at anskaffe en cykel og en cykelvogn, så han kan samle flasker, og han finder et fast sted at overnatte ved Nørreport Station. Da gadeplansarbejderen møder Eric efter en måned fortæller Eric, at han er glad for sit nye sovested. Han er dog ked af, at han igen har mistet alle sine ting heriblandt sit pas og sine papirer, idet han er blevet bestjålet. Gadeplansarbejderen hjælper Eric med at skaffe nye papirer og projekt UDENFOR betaler for, at han kan låse sine ting inde i en bagageboks på hovedbanen.

1 De 4 cases er konstrueret på baggrund af konkrete personsager men vil være anonymiseret på den måde, at der vil være foretaget ændringer i relation til personernes navn, nationalitet, alder og personlige detaljer.

PETRA FRA...?

Petra er en 45-årig kvinde, der taler tysk og engelsk. Petra holder til på hovedbanegården, hvor hun sidder på den samme bænk hver dag og læser gratisaviser, dog ofte vendt på hovedet. Petra er endvidere flere gange blive set sovende om natten på en bænk i Ørstedsparken. Petra bærer konstant rundt på en stor taske, dette gælder når hun opholder sig på banegården eller går rundt ved søerne, hvilket hun ofte gør om formiddagen. Petra er iøjnefaldende i sin påklædning på den måde, at hun ofte virker forkert påklædt i forhold til vejrforholdene. Eksempelvis går hun rundt i en stor dunjakke, med et halstørklæde der næsten skjuler hendes ansigt og med store vanter, også selvom det er 25 grader. En gadeplansarbejder fra projekt UDENFOR tager gentagende gange kontakt til Petra i april 2011. Hun virker nervøs og kaotisk og vil ikke tale med gadeplansarbejderen. Efter gadeplansarbejderen over en uge hver dag har præsenteret sig selv for Petra og spurgt om han må tale med hende, får han endelig lov. Derefter mødes gadeplansarbejderen løbende med Petra for at skabe en relation, og Petra har ved deres møder altid meget at fortælle. Hun fortæller, at hun har været i København i flere år og er kommet hertil fra sit hjem i Schweiz for at skjule sig for sin familie. Hun fortæller ofte, at hendes familie er ude på at dræbe hende og er i ledtog med alle taxa-chauffører i byen, der kigger efter hende og jagter hende rundt i byen for at dræbe hende eller bare irritere hende. I øvrigt fortæller hun, at hun er bange for, at hendes hænder skal falde af, fordi de er meget ømme og røde, og at hun derfor er nødt til at gå med handsker. Petra er sikker på, at dette skyldes, at hun er blevet forgiftet. Gadeplansarbejderen får lov til at se hendes hænder, der er næsten hudløse, og hun indvilger i at få en læge til at se på det. Lægen mener ikke, der er tale om forgiftning, men at de ømme og røde hænder kan skyldes en overdreven brug af sæbe og den faktor, at hun vasker sine hænder for meget.

Gadeplansmedarbejderen er i øvrigt urolig for Petras reaktion overfor sine omgivelser, idet hun bliver verbalt aggressiv, hvis folk kommer for tæt på hende, og hun råber ofte af andre. I juli 2011 får projekt UDENFORs gadeplansmedarbejder en psykiater til at vurdere Petra og hun bliver tvangsindlagt på psykiatrisk afdeling, hvor hun får en psykologisk udredning. Ved indlæggelsen viser det sig, at Petra ingen papirer har på sin identitet, og det er derfor svært at finde oplysninger på hende og hendes opholdsgrundlag. Hun fortæller, at hun er fra Schweiz, men giver ingen informationer der kan bekræfte dette. Da hospitalet efter tre måneders indlæggelse på både den lukkede og åbne psykiatriske afdeling ikke længere vurderer, at Petra har brug for indlæggelse, og den schweiziske ambassade ikke kan bekræfte hendes nationalitet, vælger de at udskrive Petra. Da hun ikke har andre steder at tage hen, betyder det Petra er blevet udskrevet til gaden. Uden at have konsulteret projekt UDENFOR, vælger hospitalet at skrive gadeplansarbejderen på som Petras kontaktperson, da hun blev udskrevet. Det betyder at projekt UDENFOR gadeplansmedarbejder dermed har fået ansvaret for, at Petra gennem distriktspsykiatrisk center får sin depotmedicin en gang om måneden. For at hindre at Petra igen skal ende på gaden, kontakter projekt UDENFOR et kvindeherberg, der accepterer at tage imod Petra, selvom de ikke kender til hendes opholdsgrundlag.

Petra er glad for at bo det nye sted, samtidigt fortæller hun, at hun gerne snart vil hjem til Tyskland. Gadeplansarbejderen spørger indtil dette og hun fortæller sit fulde navn og at hun altså kommer fra Tyskland. Gadeplansarbejderen kontakter derefter den tyske ambassade, der ikke vil betale Petras hjemrejse, men i stedet henviser til en aftale mellem Danmark og Tyskland, som ifølge den tyske ambassade betyder, at det er Danmarks pligt at betale for hjemrejsen. Petra er for første gang opsat på at tage hjem til sit hjemland

og projekt UDENFOR vurderer, at hun derfor skal hjem hurtigst muligt. En hjemrejse gennem det offentlige system kan tage lang tid, hvilket betyder, at hun kun kan få hjælp til at rejse hjem, hvis det er til indlæggelse på psykiatrisk afdeling igen. I frygt for at en yderligere tvangsindlæggelse vil forværre hendes situation, vurderer projekt UDENFOR selv at hjælpe hende hjem. Derfor finder gadeplansarbejderen en plads til hende på et privat og kirkeligt finansieret herberg i Sydtyskland, hvor hun kommer fra. Dette tilbud accepterer at tage imod hende gratis og med det samme, samt at hjælpe hende med at søge om sygedagpenge i hendes hjemland og at sikre, at hun får sin depotmedicin. I november 2011 rejser Petra hjem - ledsaget og betalt af projekt UDENFOR.

MANUEL FRA NIGERIA

Manuel er en 34-årig nigeriansk mand med permanent opholdstilladelse i Spanien. Manuel kommer fra en mindre by og er vokset op med sin mor og tre søstre. Manuels far har, siden Manuel var lille, arbejdet i Spanien på et skibsværft. Hans far omkommer dog i en ulykke, da Manuel er 17 år. Da Manuel fylder 21 år bliver det besluttet, at han skal til Europa for at arbejde. Manuels onkel bor i Frankrig, og han skaffer Manuel til Frankrig under det påskud, at han skal arbejde for ham. Onklen har dog ikke noget arbejde til Manuel, og da det ikke lykkedes for Manuel at finde arbejde i Frankrig beslutter han sig for at tage til Spanien for at prøve lykken. Han ender i Barcelona, hvor han møder tre yngre nigerianske mænd, der lever som gadesælgere af souvenirs til turister. Manuel begynder at sælge sammen med de andre og de lejer sig ind på et mindre værelse. Manuel finder efter en tid sæsonarbejde på en vingård uden for byen, hvor han kan tjene penge nok til også at kunne sende lidt hjem til familien. Senere får Manuel arbejde som chauffør i en større virksomhed, et job han har i omkring syv år. For lidt over to år siden mister Manuel sit arbejde, da den virksomhed han er ansat i, fyrer halvdelen af sine ansatte. Manuel har stadig sin opholdstilladelse i Spanien, men er ikke bevist om, at han fordi han har haft lovligt ophold i Spanien over en årrække, måske kunne være kandidat til at få et statsborgerskab. Manuel vil bare have et arbejde, hvilket han søger i en periode, men til sidst må han opgive. Han beslutter derfor at rejse videre til Danmark, hvor han har hørt, at arbejdsløsheden er lav.

Manuel ankommer til hovedbanegården i København og møder tilfældigvis en nigeriansk mand, der tager ham med hen til en kirkeligt finansieret natcafé, hvor han selv overnatter. Manuel søger arbejde, og han kommer på et københavnsk jobcenter flere gange om ugen. Manuel har ingen uddannelse. Selvom han er arbejdsklar og motiveret for alt det arbejde han kan få, når han til den erkendelse, at krisen også har ramt Danmark og at hans muligheder for at finde arbejde er minimale. Efter 2 måneder beslutter han sig for at rejse tilbage til Spanien for at kigge efter arbejde. Efter 2 måneder i Spanien uden at finde arbejde, kommer Manuel tilbage til København, hvor han tænker at blive i tre måneder for at se, om han kan finde arbejde. I mellemtiden sover han på natcaféen, når der er plads og bruger sine dage på at søge arbejde på restauranter og andre virksomheder rundt omkring i byen og sine aftener på at samle flasker.

Manuel lykkedes til sidst med at få tilbudt et job på 30 timer om ugen som pakkebud. Manuel er lykkelig, men hans arbejdsgiver er lidt usikker på, om han bare må ansætte Manuel. Manuel søger hjælp til at få en arbejdstilladelse i projekt UDENFOR. En gadeplansarbejder undersøger hans forhold, og må fortælle ham, at han som tredjelandsstatsborger ikke kan få en arbejdstilladelse uden at han er 'unik kvalificeret', at hans sag skal vurderes og at han kan ende med at få en udvisning af Danmark. Samtidigt får han at vide, at han i den periode, han venter på sin arbejdstilladelse, ikke må starte arbejde, hvorved hans eneste mulighed er at arbejde sort, mens han venter på en afgørelse. Dette siger arbejdsgiveren dog nej til, og arbejdsgiveren besætter jobbet til anden side. Manuel er nedslået over arbejdsgiverens beslutning. Han har lovet sin familie i hjemlandet, at han vil sende penge hjem til dem, nu hvor han har fået arbejde.

